

Po nekaterih krajih Gorenjske so bile lani ustanovljene kmetijsko-gospodarske šole. Glavni namen teh šol je, da bi tudi mladi ljudje, ki ostanejo na posestvih, dobili ustrezno osnovno znanje. Lani je bilo na Gorenjskem sedem kmetijsko-gospodarskih šol in sicer: v Poljanah, Cerkljah, Sovodnju, Selcih, Bukovici, Mavčičah in Dupljah. Razen tega pa so bili ponekod drugod tudi kmetijski tečaji, ki jih niso obiskovali samo mladi, temveč tudi starejši. Letos so s poukom na nekaterih kmetijsko-gospodarskih šolah že začeli, drugje pa bodo v prihodnjih dneh.

Na tajništvu za šolstvo pri OLO Kranj smo se zanimali, kako bo letos s poukom na teh šolah.

»Letos se bodo tisti, ki so lani obiskovali prvi letnik teh šol, lahko vpisali v drugi letnik. Ponekod, kjer so bili lani samo tečaji, bodo letos ustanovili šole. Predlagano je, da bi šole ustanovili, razen tam, kjer so bili do sedaj tečaji, še na Trati, v Zalogu, Voklem, Kranju, Križah in Gorjah. S poukom so v nekaterih šolah že začeli, v vseh ostalih pa bodo začeli do 20. novembra. Predvidevamo, da bomo začeli s strnjnimi kmetijskimi tečaji tudi v vaseh Zminec, Lučine in v Sorici.

Po končanem drugem letniku bodo vsi, ki so šole obiskovali, polagali izpite in dobili spričevalo o dokončani kmetijsko-gospodarski šoli. Ti bodo imeli prednost pri vpisu v nadaljnje kmetijske šole. Lani je šole na Gorenjskem obiskovalo 350 mladih ljudi, letos pa predvidevamo, da se bo šol in tečajev udeležilo okoli 500 ljudi. Pouk bo letos kvalitetnejši, saj je Tajništvu za šolstvo uspelo preskrbeti tudi skripta. Program pouka je že sestavljen in je prilagojen posameznim kmetijskim področjem.«

Lj.

Kako naj bi delili del sredstev okrajnega sklada za kadre

Sredstva okrajnega sklada za kadre ne bi dosegla zaželenega učinka, če ne bi poskrbeli, da se bodo ta sredstva razdeljevala sistematično in načrtno za izobraževanje ljudi v proizvodnji. Zato je Svet za delo OLO Kranj na 19. seji sestavil predlog načina delitve tega dela okrajnega sklada za kadre. Ta del sredstev, to je 10% od celotnega okrajnega sklada za kadre, naj bi uporabili predvsem za sistematično in načrtno usposabljanje ljudi za potrebe proizvodnje, vendar ne za razne priložnostne tečaje in predavanja kot n. pr. za tečaje za pridobitev kvalifikacij itd. Sredstva naj bi uporabili predvsem za pospeševanje dela centrov za izobraževanje, za kar ostali del sklada ne predvideva nobenih sredstev. Praksa pa je pokazala, da ravno vzgoja ljudi v teh centrih najbolj ustreza potrebam delovnih mest v industrijski proizvodnji. Za razvijanje centrov za izobraževanje v podjetjih naj bi predvidoma uporabili 25% sredstev tega dela sklada.

Del sredstev bo moč uporabljati tudi za potrebe podjetij in zbornic. V okviru občine, okraja ali zbornice naj bi organizirali izobraževanje ljudi za potrebe gospodarstva. Prvenstveno so sredstva za izobraževanje izven podjetja namenjena občinskimi in okrajnim centrom za izobraževanje in se bodo tudi razdeljevala na temelju izdelanih

načrtov njihovega dela. Za izobraževanje izven podjetja je predvidenih nadaljnjih 25% tega dela sklada. Prednost pri delitvi pa bodo imela tista podjetja, ki so že sama na področju izobraževanja dosegla vsaj nekatere uspehe in so za to že sama prispevala del svojih sredstev. Prav pa je, da podjetja za izobraževanje svojega kadra tudi sama prispevajo del sredstev, ne pa da bi jih v celoti prispeval okrajni sklad. Tistim podjetjem, ki nimajo možnosti, da bi ustanovila lastne centre za izobraževanje, naj bi nudile pomoč gospodarske organizacije, ki bodo dobile sredstva iz tega sklada za razvijanje centrov in izobraževanje. Ta podjetja naj bi nudila pomoč manjšim s tem, da bi jim posredovala svoje izkušnje, jim pomagala pri uvajanju PIV metod, organizaciji izobraževanja itd.

Sredstva tega dela okrajnega sklada za kadre pa naj bi se po mnenju Sveta za delo, ki je predložil priporočilo delitve teh sredstev upravnemu odboru okrajnega sklada za kadre, uporabljala samo za take stroške, ki bremene sklad za plače in sklad za samostojno razpolaganje v podjetjih. Zato se ne morejo uporabljati za štipendije, investicije, študijska potovanja v inozemstvo in ekskurzije.

Preostali del sredstev tega sklada — 50% — se bo uporabljal za prispevke, honorarje in stroške za predavatelje oziroma za stroške, ki jih zaračunavajo republiški ali zvezni zavodi, ki se ukvarjajo z izobraževanjem kadra. Ta sredstva bodo uporabljena na pr. za seminarje za vodilno osebje, personalno službo, normirce, inštruktorje, organizatorje, za sistematično usposabljanje organov delavskega upravljanja, za strokovne in jezikovne tečaje za potrebe podjetij ter za seminarje za varnostne tehnike in druge podobne seminarje, ki jih prirejajo zvezni in republiški zavodi za izobraževanje.

Svet za delo je predlagal, naj bi upravni odbor sklada pregledal, kaj so podjetja v kranjskem okraju na področju strokovnega usposabljanja že storila, kakšen program imajo za bodoče delo kakor tudi kakšne predloge in potrebe imajo za izobraževanje ljudi v svojih podjetjih. Na temelju tega naj bi potem razdelili ta sredstva za čas od 1. januarja letos do 1. aprila prihodnjega leta.

Lj.

Mladi odborniki so se sestali

V tork popoldne so se v Kranju sestali novo izvoljeni mladi odborniki z vse Gorenjske. Povsot je organiziral Okrajni komite LMS v Kranju z namenom, da se mladi ljudje čimbolj zblizajo in si posredujejo izkušnje. Govorili so o bodočem delu v občinskih ljudskih odborih in zborih proizvajalcev, kjer se bodo med drugim zavzemali tudi za to, da bi se 15% stanovanjskega fonda uporabilo za gradnjo samskih stanovanj, da bi se gradilo več objektov za družabno življenje, da bi se izboljšala prehrana, komunalne usluge ter da bi se sredstva res gospodarnostno uporabljala.

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNIH LJUDI ZA GORENJSKO

LETO X., ŠT. 89 — CENA DIN 10.—

Kranj, 15. novembra 1957

Iz razgovora tov. Mijalka Todorovića z gorenjskimi gospodarstveniki

O nekaterih aktualnih gospodarskih vprašanjih

Kot smo že poročali, se je član Zveznega izvršnega sveta tov. Mijalko Todorović odzval vabilu Kluba gospodarstvenikov pri Trgovinski zbornici Kranj in je imel 8. t. m. razgovor z gospodarskimi delavci Gorenjske o aktualnih gospodarskih problemih.

Gospodarski delavci so mu stali ob tej priložnosti več vprašanj. Vsi so v svoji debati poudarjali, da v podjetjih in komunah predlog novega zakona o delitvi dohodka pozdravljajo, ker je vzpodbudnejši in omogoča večjo samostojnost in krepkejšo materialno osnovo organov upravljanja, hkrati pa so diskutanti nanizali tudi nekatere probleme, ki bi jih po njihovem mnenju kazalo v zakonu še ustrezneje ali temeljitje upoštevati. Direktor »Iskre« Silvo Hrust je opozoril na nekatere probleme kooperacije, direktor »Inteksa« Jože Mulc pa na potrebo po izdatnejšem vključevanju pri investiranju. O problemih amortizacije, materialnih bilanc in vskaljevanju kapacitet je govoril direktor Zelezarne Milan Kristan, o razmerju med podjetjem in komunjo glede na novo delitev dohodka pa predsednik ObLO Kranj Vinko Hafner. Direktor »Verige« iz Lesc je nanizal nekatere probleme okrog proizvodnje poljedelskih strojev, politike regresov in obratnih sredstev. Milan Ogris iz Bombažne predilnice in tkalnice se je zanimal, kakšna bo funkcija norm in premij v novem sistemu delitve dohodka. Predsednik delavskega sveta »Iskre« Tone Seljak je povedal nekaj misli o vlogi organov samoupravljanja v zvezi s predlogom zakona o delitvi dohodka. O tem, kaj so ugotavljali v razpravi o predvideni novi delitvi dohodka v sindikalnih organizacijah, je govorila tajnica OSS Pepca Jež. Franc Branišelj je govoril o nočnem delu v škofjeloški predilnici. Razen teh so stali nekatera vprašanja še Miško Stroj iz »Elana« v Begunjah, Tone Virnik iz »Tiskanine«, Miha Čemažar iz »Standarda«, predsednik ObLO Škofja Loka pa je opozoril na nekatere momente, ki zavirajo razvoj komunalnih bank.

MIJALKO TODOROVIC

razvoja posameznih njenih področij zelo heterogena. Zato mora biti naš ekonomski sistem tak, da ustreza in je racionalen tako s stališča skupnosti kot celote kot tudi njenih posameznih delov. Spričo ekstremov v razvitosti se mairskidaj pokaže, da so nekateri ukrepi za nerazvite kraje preveč, za razvita področja pa premalo revolucionarni. To velja tudi za področje delavskega upravljanja, kjer se pokažejo s stališča te ali one tovarne, panoge, občine, pa tudi razpoloženja ljudi večje potrebe in možnosti, medtem ko je stvar v drugih tovarnah, občinah itd. spet drugačna. Z vsemi temi moramo nenehno računati pri graditvi enotnega socialističnega sistema pri izgrajevanju enotne socialistične družbe v okviru Jugoslavije. Spričo teh objektivnih dejstev naletimo v razpravah o teh vprašanjih na različna stališča, kar je povsem razumljivo in ni negativno, ker ni neprirodno, ker izvirajo taka stališča iz različnih pogojev in potreb posameznih krajev.

OSNOVNO: POVEČANE PRAVICE IN DOLŽNOSTI PROIZVAJALCEV-UPRAVLJAVCEV

Nato je tov. Mijalko Todorović govoril o zgodovini razredne družbe kot zgodovini dvojnega razdvajanja, odvajanja človeka od prirodnih pogojev in njegovega obstanka od materialnih pogojev njegovega življenja. Socializem kot negacija kapitalizma mora ponovno, toda v drugih višjih zgodovinskih pogojih delavcu, neposrednemu proizvajalcu (Nadaljevanje na 3. strani)

V ponedeljek zvečer sta v zgornji dvorani Sindikalnega doma v Kranju priznani zborovski skladatelj Danilo Bučar in tonski tehnik tov. Mauser (desno zgoraj) spet snemala najnovejšje pesmi, ki sta se jih naučila moški pevski zbor »Enakost« (v sredini levo) in ženski pevski zbor »France Prešeren« (desno spodaj) za Radio Ljubljana. Omenjena zborova, sta že nešteto nastopila v Radiu Ljubljana. Viktor Fabiani (levo spodaj) je pevovodja »Enakosti«, ženski pevski zbor pa vodi dirigent Peter Lipar

naš razgovor

»Potniki od Kranja do Jesenic so mi všeč!«

Sprevodnika Rudolfa Dularja smo »ujeli« za razgovor kar na vlakcu, ki je v tork, 12. t. m. ob 15.30 uri odpeljal iz Kranja proti Jesenicam.

»V časopis zares ne bi rad prišel,« se je tovariš Dular spočetka branil, potem pa je le prisedel k novinarju in pripovedoval:

»Sprevodniki prebijemo malone vse življenje na poti. Vsak dan smo v drugem kraju in zato povsod doma. Danes se n. pr. peljem na Jesenice, jutri navsezgodaj spet v Ljubljano, zvečer v Metliko, pojutrišnjem v Maribor itd.«

»Kako dolgo že opravljate ta poklic?«
»Stirinajst let — dovolj dolgo, da sem se svoji službi popolnoma privadil in bi jo zdaj le težko zapustil.«

»Na kateri progi vam vožnja najbolj ugaja in kako ste zadovoljni z gorenjskimi potniki?«
»Mislim, da bi laže povedal, kje se vozim najbolj nerad, vendar tu Gorenjci ne bi bili prizadeti. Z odnosom in vedenjem potnikov sem na gorenjski progi najbolj zadovoljen od Kranja do Jesenic. Tu navadno nimam nobenih sitnosti. Tedaj, ko sem

imel službo tudi na vlakih od Jesenic do Planice, pa se mi je večkrat zgodilo, da so mi nekateri delavci z veliko nejevoljo pokazali mesečne vozovnice, zlasti še, če sem jih zmotil pri kvartanju.«

»Imate kdaj težave z dijaki?«

»Če niso preveč razposajeni, kar gre. Ravno danes pa je vstopil v Ljubljani na vlak neki dijak, ki je baje pozabil mesečno vozovnico. Vozni listek bi moral plačati, ker pa ni imel denarja, sem moral od njega zahtevati osebne podatke. Tedaj je seveda protestiralo kar deset potnikov, češ, kako neuvideven. A kaj hočete, služba je služba in vozno karto mora vsakdo imeti pri sebi.«

»Kje prenočujete, kadar ne morete domov? Ali imate povsod urejene bivalnice?«

»Ugodnih prenočišč za osebje vlakov zelo pogrešamo. Na Jesenicah prenočujemo v baraki nasproti postaje, vendar v naše zadovoljstvo tam že gradijo novo bivalnico.«

»In kako preživljate svoj prosti čas?«

»Vedno doma, ker sem sicer stalno na poti,« je odgovoril tov. Dular in se poslovil.

—cy

TE DNI PO SVETU

△ V sredo, 13. novembra je umrl predsednik Češkoslovaške republike Antonin Zapotocky. Vest o njegovi smrti sta objavila Centralni komitej KP Češkoslovaške in češkoslovaška vlada. — V zdravniškem poročilu je rečeno, da je nastopila smrt zaradi motenj v krvnem obtoku kot posledica bolezni na srcu. — Predsednik Zapotocky je dobil srčni napad 4. novembra. Zdravil se je v državni bolnišnici pod nadzorstvom več specialistov. O njegovem zdravstvenem stanju so objavili občasna poročila, iz katerih je bilo videti, da se bolezen razvija brez komplikacij. V sredo navsezgodaj pa je nastopila kriza, ki ji je predsednik Zapotocky podlegel.

△ Po enem mesecu pogajanj med vladnima trgovinskima delegacijama Poljske in Jugoslavije so v torek podpisali v Varšavi pogodbo o trgovinski izmenjavi blaga med obema deželama v letih 1958 do 1960. Ta trgovinska pogodba določa znatno povečanje in razširitev blagovne menjave med Jugoslavijo in Poljsko. Ta menjava naj bi se v letu 1960 povečala v primerjavi z letošnjo za 70 %. Na podlagi sporazuma bo Poljska dobavila Jugoslaviji stroje in industrijske naprave, elektrotehnično opremo, premog, koks, razne rudarske in kemične proizvode, sladkor in drugo blago; Jugoslavija pa Poljski koncentrate cinka in pirita, kromovo rudo, svinec, magnezit, azbest, celulozo, konopljo, kožo, rudarske in bakrene izdelke, tkanine, obutev, pa tudi tobak, vino, grozdje, suhe slive in drugo.

△ Delegacija Socialistične stranke arabskega preporoda (BAŠ) pod vodstvom njenega generalnega sekretarja Mihaela Aflaka, ki je pri nas na uradnem obisku, je v sredo prispela v Sarajevo. Goste je sprejel član predsedstva Glavnega odbora SZDL BiH Šefket Maglajić.

△ V torek je bilo v Trgovinski zbornici Slovenije posvetovanje izvoznikov kmetijskih pridelkov in živin. Na njem so ugotovili, da je znašala vrednost letošnjega izvoza kmetijskih pridelkov iz Slovenije približno 3 milijarde 200 milijonov dinarjev. — Povečal se je zlasti izvoz živine in hmelja, zagotoviti pa bo treba tudi izvoz pitane živine, ker je to znatno rentabilnejše od izvoza mršave živine. Močno je napredoval tudi izvoz morskih rib in vina. Po mnenju udeležencev posvetovanja so dane velike možnosti za povečanje proizvodnje glavnih izvoznih kmetijskih pridelkov.

△ Na seji Odbora za socialno politiko in ljudsko zdravstvo Zveznega sveta Zvezne ljudske skupščine, ki je bila v sredo 13. novembra je član Zveznega izvršnega sveta Moma Marković pojasnil osnutek zakona o pokojninskem zavarovanju. — V zvezi z vsemi spremembami, ki jih prinaša osnutek zakona o pokojninskem zavarovanju, kakor tudi glede avtomatske prevedbe upokojencev v določene zavarovalne razrede, je član Zveznega izvršnega sveta Moma Marković poudaril, da je računati, da se bodo sedanje pokojnine zvišale za okrog 14,5 %, vstevši tudi invalidske pokojnine.

△ Madžarsko vrhovno sodišče je v sredo obsodilo skupino književnikov, ki so bili obtoženi, da so sodelovali v lanskim oktobrskih dogodkih. Tibor Deri je bil obsojen na 9 let, Gyula Hay na 6 let Zoltan Zelko na 3 leta in Tibor Tardos na poldrugo leto ječe.

△ Predstavnik družbe, ki izdeluje raketo za ameriški umetni satelit, je v sredo izjavil, da bodo satelit izstrelili 1. decembra v Floridi. Povedal je, da je poveljstvo ameriške mornarice, ki ji je zapuana izstrelitev satelita, sinoči tako sklenilo. Prvotno je bilo določeno, da bodo ameriški umetni satelit izstrelili 18. decembra. Predstavnik družbe je dejal, da niso znani razlogi, zaradi katerih bodo pospešili izstrelitev satelita. Predstavnik ameriške mornarice pa ni hotel potrditi vesti. Izjavil je, da točen dan izstrelitve še ni določen.

IZDAJA ČASOPISNO ZALOŽNIŠKO IN TISKARSKO PODJETJE »GORENJSKI TISK« / DIREKTOR SLAVKO BEZNIK / UREJA UREDNIŠKI ODBOR - ODGOVORNI UREDNIK MIRO ZAKRAJSEK / TELEFON UREDNIŠTVA ŠT. 475, 397 — TELEFON UPRAVE ŠT. 475 / TEKOČI RAČUN PRI KOMUNALNI BANKI V KRANJU 61-KB-1-Z-135 / IZHAJA OB PONEDELJKIH IN PETKIH / LETNA NAROČNINA 600 DINARJEV, MESEČNA 50 DINARJEV

LJUDJE IN DOGODKI

POTOVALNA MRZLICA

Jesen že nekaj let ni bila tako lepa, kakor je letos, vendar pa prijetno jesensko vzdušje najbrž ni vzrok za potovalno mrzlico, ki se je lotila nekaterih zahodnih državnikov. Torej — pogledimo drugam.

Ne bo težko ugotoviti, da se je začela takrat, ko se je prvi sovjetski sputnik odpravil na popotovanje po vseмирskem prostoru. Angleški ministrski predsednik se je tedaj nemudoma odpravil v Washington, zdaj pa beremo dan za dnem o novih obiskih zahodnih državnikov. Zvezni predsednik zahodnonemške republike bo odpoval v Italijo, italijanski predsednik republike prihaja iz Turčije, novi francoski ministrski predsednik se pripravlja na odhod v London - skratka, kdo bi se še spoznal v tem vijavaju sem in tja po Evropi, in če pridemo še predsednika Eisenhowerja, ko bo prispel decembra v Pariz, tudi med Evropo in Ameriko.

Ni težko videti, da so sedli v letala vodilni možje zahodnih držav, ki so članice vojaške organizacije, imenovane Atlantski pakt, in tudi ne presoditi, da je potovalna mrzlica predigra za zasedanje sveta te organizacije prihodnji mesec v Parizu. Ne glede na to, da ima Atlantska zveza od vsakega začetka dovolj perečih vprašanj na dnevnem redu, so nedavni sovjetski znanstveni uspehi — z umetnimi sateliti v vsemirju — zapisali sledove v vsem mednarodnem življenju, še posebej pa v tem izrazitem zahodnem blokovskem paktu.

Atlantska zveza je letos aprila praznovala osmo obletnico rojstva. Nastala je po zadnji vojni, ko so nerešena vprašanja iz preteklosti razdelila svet na dva tabora. 13 držav iz severne, zahodne in južne Evrope ter dve z onstran Atlantika — Kanada in ZDA — so se s posebno vo-

jaško zvezo hotele zavarovati pred nevarnostmi, ki naj bi jih sprožili precej ostri odnosi med Vzhodom in Zahodom. Mednarodno življenje pa je šlo svojo pot: hladna vojna je začela počasi plahneti in nevarnost za vojaške spopade je bila čedalje manjša. Vzhod in zahod sta se začela zblíževati in po znameniti ženevski konferenci je bilo skoraj na dani, da svet spornih zadev ne bo več reševal po starem, s silo. Pomirjevalno razpoloženje je imelo odmev tudi v Atlantskem paktu, v tej izraziti vojaški organizaciji. Podoba je bila, da je izgubila svoj pravi cilj. Njeni ustanovitelji so se nenkrat znašli pred velikim vprašanjem, kako jo obdržati. Niso pa imeli lahkega dela — ne samo zato, ker niso razumeli ali niso hoteli razumeti novega položaja v svetu, ki je terjal razpustitev vojaških blokovskih organizacij — ampak predvsem zaradi notranjih nasprotij v paktu. N. pr. vodilne sile v paktu, Anglija, Francija in Združene države so vsaka drugače ocenjevale posamezne mednarodne probleme, tako vprašanje združitve Nemčije, priznanje LR Kitajske, boj Alžirije za neodvisnost, Suez itd. in poskušale svoje mnenje vsiliti druga drugi. Mimo tega se je v paktu zelo jasno pokazala neenakopravnost, čeprav sta bili med napisanimi temeljnimi načeli zveze enakost in enakopravnost na prvem mestu. Toda prva vloga Združenih držav je bila sama po sebi razumljiva že od vsega začetka zaradi največjih vojaških in tehničnih prispevkov, zaostajali pa nista hoteli niti Anglija niti Francija v Evropi. Razlike prej niso bile tako očitne, a v razdobju pomirjitve, ko je ves svet govoril o sožitju in enakopravnosti, so bile nenkrat silno globoke. Ob takem položaju so pobudniki pakta že iskali nova pota, predvsem v večjem politič-

nem in gospodarskem sodelovanju, a jih je preprečila še večja kriza — napad na Egipt. Ta je vsekal globok prepad med zaveznicami, med Anglijo in Francijo na eni ter Ameriko in ostalimi članicami na drugi strani. Lansko zasedanje sveta Atlantske zveze je nato na zunaj zgledalo tudi nekaj nasprotij, a notranje krize ni rešilo.

Tudi letos ne kaže, da bi imela Atlantska zveza kaj več upanja za svojo rešitev, čeprav so njeni pobudniki porabili sovjetske sputnike za to, da bi ob »nevarnosti« ponovno združili sile in dosegli enotnost. Povsem jasno je namreč, da nič ne pomaga veriga blizu 170 vojaških oporišč Atlantskega pakta, odkoder vodeni izstrelki vsak trenutek lahko zadenejo ozemlje Sovjetske zveze, tudi ne poplava — blizu 70 milijard dolarjev, ki so vloženi v vojaško moč Atlantskega pakta, prav tako pa so zaman prihodnji uspehi ZDA s sateliti — če ima Sovjetska zveza orožje, ki vsak tak udarec lahko takoj vrne. In zato je tudi vedno več takih na zahodu, ki so sputnikovo lekcijo o ravnotežju razumeli. Na sedanjem zasedanju parlamentarcev Atlantskega pakta je bilo to dovolj očitno, ker so udeleženci več govorili o neuspehih kakor pa o načrtih za nekakšno enotnost. Ugotovitve o nevarnosti, da bi atlantska vojska razpadla, očitki za trenja med ZDA in Veliko Britanijo in vrsto drugih pomanjkljivosti povsem jasno dopovedujejo, da sputniška historija ne more reševati organizacija, ki je zapisan propadu. Ne samo Atlantski pakt, marveč tudi vsaka druga vojaška blokovska organizacija ne bo ušla usodi, če ne bo začela novega življenja pri temeljih in po načelih, ki jih zahtevajo mednarodni položaji in prizadevanja za mir v svetu.

JELO TURK

kratko, vendar zanimivo

POMARANČE IZ GRČIJE

Ker je letos pomanjkanje sadja, zlasti jabolk, oziroma je precej drago, se je trgovsko podjetje »Sadje« v Kranju že dogovorilo za nabavo večjih količin pomaranč. Prvo pošiljko pričakujejo iz Grčije že konec prihodnjega tedna. Kakšna bo cena, še ne vedo. Upajo pa, da ne bodo dosti dražje kot lani, in sicer bodo približno 200 dinarjev po kg ali malo več.

V Kranju in na Jesenicah ima to podjetje vskladiščene tudi večje količine jabolk, ki so jih preskrbeli za maloprodajno mrežo na Gorenjskem. Vendar so jabolka dokaj draga in bodo nekateri potrošniki zato najbrže rajše segli po pomarančah, seveda če bo njihova cena zmerena.

K. M.

CEPLJENJE

PROTI OTROŠKI PARALIZI V OKRAJU KRANJ KONČANO

V večini občin kranjskega okraja so do srede 13. novembra zaključili cepljenje predšolskih otrok proti otroški paralizi. Do 19. t. m. bo cepljenje končano tudi v občini Gorenja vas, potem pa bodo prišli na vrsto le še zamudniki. Mednje spadajo predvsem tisti otroci, ki jih zaradi bolelosti niso mogli cepiti v rednem roku. Udeležba je bila povsod zelo dobra in ponekod so zabeležili celo 100 % odziv. Otroci niso imeli po cepljenju nobenih posledic.

Ta zdravstvena akcija je bila dobro pripravljena in cepljenje je potekalo brez zastojev ali kakih drugih nepravil. Za tak uspešen potek zaslužijo pohvalo vse ekipe, za dobro organizacijo pa strokovna komisija in komisija za zbiranje finančnih

sredstev pri Svetu za zdravstvo OLO Kranj. —ey

V POLJANAH PRIPRAVLJAJO KROMPIRJEV BAL

Kmetijska združba Poljane nad Skofjo Loko bo skupno s selekcijsko postajo in obratom »Elita-seme« dne 17. novembra priredila v Poljanah tradicionalni Krompirjev bal. Za ta dan pripravljajo tudi razstavo krompirja, zborovanje pridelovalcev združenikov ter predavanje o sodobni obdelavi in izkoriščanju krompirja. Pridelovalci, ki so pri tekmovanju za večje pridelke dosegli najboljše uspehe, bodo dobili nagrade.

IZSEL JE TURISTIČNI PROSPEKT BLEDA IN OKOLICE

Te dni je Gorenjska turistični prospekt Bleda z okolico. Izšel je v 50.000 izvodih. Na osmih straneh so natisnjene različne fotografije blejske kotline, soteske Vintgar, letališča v Lescahu, Radovljice, Kroke itd. Razen fotografij so v prospektu še informacije o turističnih posebnostih in zanimivostih Bleda v angleškem, francoskem, nemškem in srbohrvatskem jeziku. Prospekt sta Potovalna agencija Triglav in turistično društvo že pričela razpošiljati v inozemstvo.

ZDRAVILIŠKI DOM NA BLEDU PODIRAJO

Prejšnji teden so na Bledu pričeli podirati staro zgradbo bivšega Zdraviliškega doma. Na istem kraju nameravajo za potrebe gostinstva že do prihodnjega poletja zgraditi novo stavbo, v kateri je predvidena tudi mlečna restavracija.

ZIVAHNO GRADILIŠČE V KAMNIKU

V Kamniku so minuli teden začeli graditi temelje četrtega bloka na gradilišču nasproti železniške postaje Kamnik - mesto. Dva 9-stanovanjska bloka podjetja Kamnik sta že pod streho, 12-stanovanjski blok Tovarne usnja pa je dograjen do drugega nadstropja. Zdaj bodo tam zgradili še železničarski dom z 9 stanovanji.

Z.

naša kronika

PREDAVANJE O PROBLEMIH STROKOVNEGA USPOSABLJANJA

V sredo, 20. novembra ob 16. uri popoldne bo v prostorih Trgovinske zbornice predavanje o problemih strokovnega usposabljanja. Predaval bo sekretar sekretariata Izvršnega sveta za delo LRS dr. Marjan Dular. To predavanje, ki ga organizira Klub gospodarstvenikov pri Trgovinski zbornici v Kranju, bo zanimalo predvsem še direktorje in sekretarje podjetij.

UPRAVE PODJETIJ PONEKOD NE KAŽEJO RAZUMEVANJA

V ponedeljek so se v Kranju zbrali gorenjski inštruktorji. Stali so se z namenom, da si izmenjajo izkušnje in se hkrati pogovorijo o bodočem delu. Za sedaj je na Gorenjskem 12 podjetij, pri katerih aktivno dela 19 inštruktorjev. Vendar to število ne zadošča. Zato bo treba nujno misliti, da tudi ostala podjetja dobijo inštruktorje. Iz razprave je bilo razvidno, da ponekod tehnični kader in uprave podjetij ne nudijo dovolj podpore inštruktorski službi. Govorili so tudi o problemih organizacije izobraževanja in načrtih za strokovno in teoretično izobraževanje na delovnih mestih. Največji problem izobraževanja je v gradbenih podjetjih, zato bodo izobraževanje v gradbeništvu posebej obravnavali. Skoro povsod centri za izobraževanje tudi nimajo ustreznih prostorov za nemoteno delo.

ELEKTROPEČ V ŽELEZARNI JESENICE BO IZPOLNILA PLAN DO 20. NOVEMBRA

V torek, 12. novembra je bil na Jesenicah redni letni občni zbor članov sindikata iz obrata Martinarne, ki mu je prisostvovalo 156 tovarišev. Polnoštevilna udeležba in živahna razprava dokazujeta veliko zanimanje članov za delo sindikalnega odbora. Le-ta je vse leto reševal najrazličnejša vprašanja proizvodnje, skrbi za delavce, higienske zaščite, tarifne politike itd. Predsednik je poročal tudi o proizvodnih uspehih obrata.

Po proizvodnem planu so predvidevali, da bo kolektiv Martinarne izdelal letos 245.000 ton jekla, zdaj pa računajo, da bodo ta plan prekorčili za 5000 ton. Tudi v elektropečeh bodo izdelali več kvalitete jekla kot so planirali, čeprav je letošnji plan doslej najvišji. Spričo ugodnih okoliščin bo kolektiv elektropečev izpolnil letni plan že do 20. novembra.

Na občnem zboru so razpravljali, kako bi se lahko povečali proizvodnja in znižali proizvodne stroške. Prišli so do zaključka, da bodo morali rešiti prej še vprašanje neprekinjenega obratovanja, 4. izmene itd., o čemer je že sklepal obratni delavski svet.

V Martinarni so pred nedavnim uredili tudi novo jedilnico, sanitarije in še nekatere druge stvari. Jedilnico bodo slovesno odprli za praznik Republike.

DRUGI KRAJEVNI PRAZNIK V PODNARTU

V počastitev spomina na prve volitve v OF 1944. leta bo v dneih 16. in 17. novembra v Podnartu drugo krajevno praznovanje. V soboto bo komemoracija pred spomenikom padlih borcev na Ovsišah, v nedeljo pa so na sporedu tekmovanja v namiznem tenisu, šahu in streljanju. Na spomeniku žrtvam NOB bodo odkrili tudi spominsko ploščo z imeni tovarišev, ki se niso vrnili iz koncentracijskih taborišč.

OBČNI ZBOR PROSVETNIH DELAVCEV OBČINE KRANJ

V ponedeljek, 11. novembra je bil v prostorih osemletke »France Prešeren« v Kranju občni zbor Društva učiteljev in profesorjev občine Kranj. V razpravi so zbrani prosvetni delavci govorili predvsem o potrebi po izboljšanju materialnega položaja uslužbencev v prosvetni stroki in o stanovanjskih težavah, medtem ko so na vzgojna vprašanja in šolsko reformo skoraj popolnoma pozabili. Letošnji občni zbor torej prav zaradi enostranske razprave ni izpolnil pričakovanj.

-ey

KAJ SODIMO O...

programih dela občinskih ljudskih odborov

Član zbora proizvajalcev ObLO Tržič, tov. Dušan Horjak: »Kolikor sem imel priliko spoznati programe občinskih ljudskih odborov, lahko trdim, da so ti programi glede na dejanske možnosti v večini primerov preveč optimistični. Tako n. pr. ponekod načrtujejo vrsto objektov, katerih gradnja ne bo uresničljiva v predvidenem roku. Investicijska dejavnost občin je usmerjena predvsem v razvoj šolstva, medtem ko je le malo predlogov za razvoj obrti, gostinstva, trgovine itd. Precejšnjo pozornost posvečajo občinski ljudski odbori stanovanjskim vprašanjem. Menim, da bi sredstva, ki se stekajo v te namene po sedanjih predpisih, zadoščala za povečanje stanovanjskega fonda le tedaj, če bodo tudi podjetja prispevala svoj delež. Pri gradnji bodo v posameznih občinah gotovo spet nateleti na vrsto zaprek, kajti gradbena dela se zaradi slabe mehanizacije gradbenih podjetij skoraj vedno zavlečejo za eno ali dve leti. Turizmu je posvetil največ pozornosti ObLO Radovljica. Drugod je to področje v programih ljudskih odborov slabo obdelano, zato bo Svet za turizem pri OLO Kranj sestavil temeljitejši načrt.

Član zbora proizvajalcev ObLO Kranj, tov. Tone Hafnar: »V zvezi s programom dela ObLO Kranj bom kot odbornik kmetijske skupine povedal svoje mnenje o potrebah kmetijstva. Kranjska občina ima v okraju največ socialističnih kmetijskih posestev. Od teh je najbolje urejeno posestvo v Preddvoru, ki je arondirano in ima jasno določeno razvojno smer. Zal, večina posestev še ni urejena in tudi potrebnih gospodarskih poslopij še nimajo. Zato mislim, da bo tu moral priskočiti na pomoč ObLO. Vso pozornost zasluži tudi mlekarstvo. Po perspektivnem načrtu razvoja kmetijstva predvidevajo, da se bo z dobrim izborom krav-molznice količina mleka na območju občine Kranj povečala še za najmanj 30%. Če hočemo, da bomo sorazmerno povečali tudi odkup, bo moral ObLO v svojem programu upoštevati rekonstrukcijo mlekarne. Za boljše preskrbo mesta s kmetijskimi pridelki bo treba urediti sodobno tržnico. Tudi to spada med naloge sedanjega občinskega ljudskega odbora. Nadalje ne smemo pozabiti na izobraževanje kmečkih proizvajalcev. Samo kmetijsko-gospodarske šole ne bodo zadostovale, zato menim, naj bi ObLO skušal uvesti še nekaj novih načinov izobraževanja.«

Iz razgovora tov. Mijalka Todorovića z gorenjskimi gospodarstveniki

O nekaterih aktualnih gospodarskih vprašanjih

(Nadaljevanje s 1. strani)

izvajalcu ponovno vrniti proizvodna sredstva v njegove roke, mu predati v roke materialne pogoje njegovega življenja.

Proizvajalčeva vloga, da je gospodar proizvodnega procesa in razdeljevanja ustvarjenih dobrin, se uresničuje na del. mestu v tovarni in s tem, da dela kot član kolektiva, in po predstavniških organih, da sam ustvarja proizvodna sredstva in da z njimi upravlja, da sam deli določen del proizvodov, ki jih je ustvaril z družbenimi sredstvi za proizvodnjo. Na teh osnovnih načelih je zgrajen naš celotni družbeni mehanizem. Pred nami je naloga, da stalno razširjamo pravice delavca, neposrednega proizvajalca v procesu proizvodnje in razdeljevanja in da s tem razširjamo njegove pravice in dolžnosti člana kolektiva, funkcijo in vlogo delavskega sveta ter komune v našem celotnem ekonomskem, družbenem in političnem mehanizmu. Tako smo v okviru naših možnosti vedno ravnali. V tem pogledu predstavljamo predlagani zakon o delitvi dohodka določeno kvalitativno spremembo, skok naprej v razširjanju funkcij delavcev in delavskih svetov in z njimi v razširjanju funkcij komune v celotnem ekonomskem mehanizmu in družbenem sistemu. Ta kvalitativni skok je v tem, da postavljamo podjetje v položaj, da po izpolnitvi obvez do skupnosti (obresti, anuitete itd.) samo razdeljuje svoj dohodek z ozirom na svoje potrebe in pogoje na osebne dohodek in na posamezne fonde. V tem je ena bistvenih stvari, da delavski svet ne bo samo vodil politike uporabljanja sklada za samostojno razpolaganje (ki pa smo jo s predpisi iz centra omejevali), marveč bo delovni kolektiv in delavski svet zdaj vodil tudi politiko ustvarjanja fondov. Delovni kolektiv je sedaj dobil, načelno vzeto, to funkcijo, da ustvarja podjetje, da ustvarja sredstva za proizvodnjo, s katerimi bo delal in da ustvarjeni produkt po izvršenih obveznostih do skupnosti sam razdeljuje po svojih konkretnih potrebah. To je najpomembnejša stvar. V tem pogledu smo imeli dokaj kolebanj in razprav, ker so nekateri, tudi med ekonomisti, to smatrali kot korak nazaj v smeri anarhije, češ da bodo gospodarske organizacije spričo svoje večje samostojnosti delile ustvarjena sredstva anarhično, ne tja, kjer bi bilo potrebno po splošnem planu skupnosti. V tem je bilo opaziti apriorno nezaupanje delavskemu razredu. Toda že dosedanja praksa je, v splošnem, pokazala, da so proizvajalci že pri dosedanjih ozkih možnostih glede osebnih dohodkov odvajali sredstva, namesto da bi si razdelili trinajsto, štirinajsto plačo, za razvoj svojih podjetij, za gradnjo stanovanj itd. Ni torej razloga, da bi delavci zdaj, ko dobijo večje pravice, manj ekonomično gospodarili.

RAZVOJ PODJETJA VPLIVA NA OSEBNI MATERIALNI POLOŽAJ DELAVCA

Druga stvar je v tem, da naš delavec zdaj še bolj jasno vidi, da ni več mezdni delavec, marveč da dela zaradi sebe, svoje bodočnosti, svoje družine, kolektiva podjetja, komune, kjer živi, ki rešuje osnovne probleme njegove eksistence in najbolj neposredne probleme standarda. Zdj delavec bolj čuti, da je razvoj podjetja sestavni del njegovega osebnega položaja. Delavec je zdaj pri nas v takem položaju, da bo, če vzamemo poenostavljen primer, skrbel za razvoj podjetja približno tako, kot skrbi, da čim bolj uporabi svoj družinski proračun, da doma ureja vse pogoje za sebe in svojo družino.

To pa je seveda povedano načelno s stališča čistih družbeno-ekonomskih odnosov. Ni pa treba poenostavljati tega tako, da bi vsak delavec, a to pomeni, da bi vsako podjetje absolutno idealno opravljalo to nalogo. Tudi v družinah, če uporabimo primerjavo, se najdejo starši, ki zapravljajo plačo, ki se ne zanimajo za bodočnost otrok, ki otrok ne vzgajajo. To pa nikakor ni veljavno pravilo. Potrebna pa je stalna vzgoja, vplivanje zrelejših, družbeno zavestnejših na zaostalejšee elemente. Ko je tov. Mijalko Todorović pri tem omenil vlogo družbenih organizacij, je poudaril, da se naš celotni družbeni mehanizem razvija tako, da se hkrati javno kritizira, vzgaja in uči ljudi, da prav v tem procesu, ko ljudje razpolagajo z materialnimi dobrinami in z njimi upravljajo, izgrajujemo novo moralno, novo etiko, različno od morale, etike, porojene na osnovi privatne lastnine, kapitalističnih proizvodnih odnosov. Naši ljudje znajo čedalje bolj povezovati svoj neposredni in osebni interes z interesom skupnosti, predvsem podjetja in komune. Zdj pa se naloge celotnega našega demokratskega mehanizma postavljajo na mnogo konkretnije in realno osnovo. Tov. Mijalko Todorović je pri tem pripomnil, da je tudi v »Inteksu« slišal ugotovitve tovarišev, da bo v delavskih svetih še odslej prava delata ko bodo podjetja svobodnejše razpolagala s sredstvi.

ODSLEJ MNOGO VEČJE MOŽNOSTI ZA KOOPERACIJO

Ko je tov. Mijalko Todorović odgovarjal na vprašanja o kooperaciji, je dejal, da smo doslej dokaj omejevali pravice delavskih svetov za razpolaganje s sredstvi, ki smo jih prepustili tem organom, in da je bilo precej čvrsto določeno, v kakšni smeri jih delavski svet lahko uporablja. Taka je stvar s fondom za samostojno razpolaganje, ki je določen za točno odredjene namene. Gospodarske organizacije tudi niso imele možnosti, da bi razpoložljiva sredstva mogle združevati, da bi skupina podjetij, denimo, skupno osnovala laboratorije ali takšne nove gospodarske organizacije, ki bi jim omogočale hitreje

razvijanje proizvodnosti ali da bi podjetja osnovala nove gospodarske skupnosti z vlaganjem, da tako rečemo, skupnega kapitala, da bi na ta način učinkoviteje lahko nastopala na notranjem ali zunanem trgu, da bi dobivala cenejše surovine ali da bi se ta podjetja tako združevala, da bi si delo med seboj tako razdelila, da bi prišlo do specializacije podjetij. Gospodarske organizacije bodo pristale na to, da vlagajo sredstva v kako tako skupnost, če bodo na ta način prišle hkrati tudi do večjih dohodkov. Tedaj bo lahko prišlo do takšnih skupnosti in takšnega sistema kooperiranja, ki vodi k specializaciji kooperantov, toda takšni, ki omogoča povečan gospodarski učinek vseh kooperantov, večjo proizvodnost in večje dohodke. Doslej takšno združevanje po zakonu ni bilo možno. Ravno pomanjkanje takšnih možnosti združevanja pa je pripeljalo do nekaterih elementov kot je, denimo, parcialno delo na drobno v posameznih panogah in področjih. Eden izmed glavnih vzrokov, da se kooperiranje, ki omogoča masovno, sodobno proizvodnjo, pa je seveda v tem, da trg mnoga podjetja še ne sili k temu.

V tem pogledu bo zakon o združevanju in zakoni, ki bodo sledili, nudili materialno in juridično možnost za kooperacijo in ustvarjanje ustreznih tipov najraznovrstnejših podjetij, skupnosti, birojev itd. To bo v mnogočem pomagalo, da namesto starega administrativnega birokratskega povezovanja gospodarstva najdemo demokratično, ekonomsko ustrezno in racionalno pot sodelovanja gospodarskih organizacij. S tem bodo izpopolnili naš sistem, ki sloni na samostojnosti in samoupravnosti gospodarskih podjetij. Moderno gospodarstvo to zahteva in ukazuje. O teh stvareh so govorili na tem razgovoru tudi nekateri tovariši, ki so omenili potrebo po vsklajevanju investicij, pri tem pa je tov. Mijalko Todorović dejal, da glede teh stvari ne smemo pretiravati. Pri nas je tu in tam slišati, da popolnoma divje nastajajo nove tovarnice, ki niso planirane, da pri tem razsipljemo sredstva itd. Tov. Todorović je sodil, da gre tu za objektivno pomanjkljivost, ki pa jo nekateri tolažijo in izkoriščajo iz birokratskih pozicij, tako da kritizirajo celotni naš gospodarski mehanizem. Res je, da po opuščanju administrativnega sistema, ukinitvi administrativno-operativnih vodstev in vzpostavitvi samostojnosti podjetij ter komun nismo uspeli najti in razviti organizma, ki bo omogočil normalno ekonomsko in socialističnim družbenim odnosom adekvatno obliko organizacije in sodelovanja gospodarskih organizacij. To nam je manjkalo. Niti v zbornicah niti v združenjih še nismo našli pravih poti in oblik, kako delati. Prav tako še nismo našli metod, kako organizirati konjunkturalne biroje in nekatero organizacijo, ki bi lahko pravočasno nudile gospodarskim organizacijam, komunam in drugim vse potrebne informacije o tem, kje naj kraj najbolj ugodno plasirajo svoj kapital. Zato se vsak sam, kot je rabil primerjavo tov. Todorović, »orientira po soncu«. Take organizacije in ustanove pa potrebujemo in naj bi jih omogočil novi zakon.

GRE ZA VSKLAJEVANJE POBUD Z OBČIM PLANOM

Tov. Todorović pa je sodil, da je takih napak, o katerih govorimo in ki so jih zagrešile tovarne ali komune v tej splošni iniciativnosti pri ustvarjanju novih kapacitet, pri razširjanju tovarn, v celoti vzeto, malo, vsekakor manj kot lahko v centraliziranem sistemu upropasti slabo birokratsko planiranje. Če sumiramo vse rezultate široke iniciative delavcev podjetij in komun, lahko ugotovimo, da je bilo to mnogo učinkovitejše kot bi bilo to pri kakršnemkoli centralističnem zbiranju sredstev ter togem planiranju in diriganju proizvodnje in delitve. Ne smemo precenjevati teh neskladnosti, ki drugi strani pa ne zagovarjati pomanjkljivosti, ki so še v našem sistemu. Ena izmed ovir za sistematičnejše rekonstrukcije je tudi v tem, da v začetku nismo imeli perspektivnih planov. Ni nam preostalo drugega kot da smo v teh letih odredili minimum sredstev, ki smo jih lahko uporabili in sicer na ta način, da bi s čim manjšimi sredstvi čimprej prišli do ustrezne proizvodnje. V tem pogledu smo dosegli ustrezne rezultate. Zdj pa, ko prehajamo na perspektivni plan, bomo lahko učinkoviteje planirali na daljši rok. Sporočili bomo vsem podjetjem, da potrebujemo to in to proizvodnjo, zato, da bi dobili predloge od vseh zainteresiranih. Iz takih predloženih elaboratov je moč na zvezi ravni izbrati najefektnije predloge, ki jih je treba publicirati, da bi doživeli kontrolo javnosti. Tako bi sredstva dali tja, kjer bi rodila najboljše rezultate s stališča gospodarskega razvoja Jugoslavije, s stališča vzkladenega razvoja posameznih panog. S takimi in podobnimi metodami moramo zagotoviti planski razvoj posameznih vej, ne da bi dušili iniciativno posameznih enot, bodisi podjetij, bodisi komun. Takšno predvidevanje strukture proizvodnje v prihodnjih letih bi nam materialno zagotovilo dosego ciljev, glede življenjske ravni razvoja komunale in stanovanjske izgradnje itd., ki smo si jih zadali. Če predvidevamo takšen in takšen porast življenjskega standarda, moramo hkrati predvidevati tudi potrebno proizvodnjo oziroma uvoz. Na tak način moramo preko zbornic in združenj dobivati predloge posameznih gospodarskih vej, kar pomeni konkretnije planiranje in povezovanje pobud posameznih gospodarskih organizacij s splošnimi plani, ki jih postavlja skupnost.

Za povečanje podjetij moramo najprej dobiti analize tovarn in potrebe trga, da bi lahko ustrezno porazdelili sredstva. To velja zlasti za nekatera področja standarda. Lotili smo se hi-

trejšega povečavanja standarda. Razen nekaterih izvenekonomskih činiteljev in nekaterih drugih sil, ki bi lahko eventuelno vplivale (mednarodni položaj itd.), pri nas ni več ovire za normalen družbeno-ekonomski razvoj in povečevanje standarda. Vendar pa se že zdaj kaže potreba po tem, da začnemo bistveno menjavati strukturo potrošnje. Lahko ugotavljamo, kako se pri nas širi motorizacija, kako se povečuje nakupovanje, denimo pralnih aparatov, elektr. opreme in razne druge opreme gospodinjstva. V proizvodnji moramo zato planirati proizvodnje ustrezne količine teh dobrin, pri tem pa je treba vzpostaviti tak mehanizem proizvodnje, brez vpliva administrativnih činiteljev, da bo iniciativna podjetij kombinirana in kompletirana s splošnimi plani, s splošnimi proporci tako, da bo ravno tako blago, ki ga potrebujemo, pravočasno prihajalo na trg. Tudi to je eden izmed problemov vsklajevanja proizvodnje. To pa nikakor ne pomeni, da je potreben nekakšen državni organ upravljanja, ki bi nekje v centru izračunal in postavil konkretne plane posameznim gospodarskim organizacijam. To bi bilo vračanje na birokratski sistem planiranja.

PODJETJE NAJ SAMO ODLOČA, ALI BO RAZPOLOŽLJIVA SREDSTVA UPORABILO KOT OSNOVNA ALI KOT OBRATNA SREDSTVA

Nato je tov. Mijalko Todorović govoril o obratnih sredstvih gospodarskih organizacij. Dejal je, da glede metode dodeljevanja obratnih sredstev običajno kritiziramo banko, ki da ne računa s potrebami gospodarskih organizacij. Ta kritika je doslej izviralna iz stanja, ki ne ustreza. Problem obratnih sredstev je treba postaviti kot potrebo in obvezo gospodarske organizacije, ki mora prav tako kot za formiranje drugih fondov skrbeti tudi za svoja stalna obratna sredstva. In ko postavljamo sistem delitve in ko v tem sistemu določimo proporce, kolikšna mora biti obveznost gospodarske organizacije do skupnosti in koliko mora tej organizaciji ostati za lastne sklade, je treba skrbeti tudi za to, da ima gospodarska organizacija za njen normalni razvoj, to je za obnavljanje in razširjanje proizvodnje na razpolago tudi ustrezna osnovna in obratna sredstva. Potem takem mora gospodarska organizacija sama odločiti o tem, ali bo razpoložljiva sredstva uporabila kot osnovna ali kot obratna sredstva. Druga stvar pa je v tem, da bo dajala banka kratkoročne kredite podjetjem, denimo, za nekatera sezonska, trenutne potrebe, za nekatera konkretne poslovne operacije. Toda sistem mora biti, enako kot pri nabavljanju osnovnih sredstev ta, da leži odgovornost in obveznost na gospodarski organizaciji sami. To pomeni, da se mora gospodarska organizacija sama boriti, da ustvarja svoja stalna obratna sredstva in da tudi zanje zbira svoje sklade. Razumljivo pa je, da vse gospodarske organizacije ne morejo takoj ustvariti svojih obratnih sredstev, zato so tudi določene nekatere oblike posojil. Tudi v tem sistemu pa ne bo nikdar prenehal prepri med banko in podjetji o tem, ali banka razume to in to gospodarsko organizacijo ali ne, če problem pritekanja teh sredstev ne bo prav tako v pristojnosti in naloga gospodarskih organizacij samih.

Glede formiranja notranjih skladov gospodarskih organizacij, je dejal tov. Todorović, moramo vzpostaviti tak elastičen režim, ki bo omogočal gospodarskim organizacijam, da ta sredstva lahko po potrebi uporabljajo bodisi kot rezervo bodisi kot operativna sredstva za tekoče poslovanje.

PROBLEM AMORTIZACIJE IN ANUITET

Glede amortizacije je kritika, da so anuitete nekaterih gospodarskih organizacij tako visoke, amortizacija pa tako nizka, da iz amortizacije ne morejo izplačevati anuitet. Tovariš Todorović je sodil, da bi kazalo ob prehodu na uredničenje novega zakona o delitvi dohodka nekako rešiti to, da bi gospodarske organizacije, ki so se zadolžile v prejšnjih pogojih, lahko reševale vprašanje anuitet iz prejšnjih posojil. Rekel pa je, da se možnost vračanja posojil iz amortizacije pri nas dokaj napačno tolažijo. Mi nismo in ne bomo vzpostavili takšnih proporcev, da bi se vsa posojila vračala iz amortizacije. Amortizacija bo pri nas še nadalje ostala, načelno, svobodno sredstvo gospodarske organizacije za enostavno reprodukcijo. Hoteli smo razširiti možnost gospodarskim organizacijam, da bi posojila vračale iz amortizacije, da bi omogočili podjetjem, katerih stopnja rentabilnosti ni zadostna in ki ne bodo mogla vračati posojil iz fondov, da bi lahko jemala kredite za svojo modernizacijo in da bi posojila vračala tudi iz amortizacije. To je normalen proces, ki se tudi v svetovnem gospodarstvu stalno dogaja. To je v bistvu razširjanje možnosti gospodarskih organizacij, ne pa zoževanje njihovih pravic.

Res je, da ima zdaj vrsta zastarelih podjetij težave z amortizacijo. Znano pa je, da smo sprejeli sklep o revalorizaciji, da bi se amortizacija povečala za kakih 17%. S tem smo hoteli povečati vrednost takih sredstev po tečaju 632 din za obračunski dolar. No, s tem pa vrednosti teh sredstev še nismo izenačili s sedanji cenami opreme, bodisi domače bodisi uvožene ter ostanejo ta sredstva še za kakih 20 do 30% cenejša. Položaj pa se naglo izboljšuje. V prihodnjih letih nameravamo nadaljevati ta proces in ponovno revalorizirati ta sredstva, da bi postopoma omogočili tem gospodarskim organizacijam, da bi se obnavljale. Naravno pa je, da pospešeno

obnavljanje teh starih podjetij izvira iz posojil in iz skladov, s katerimi bodo podjetja razpolagala. To je naša obveznost v tem sistemu kreditov in planiranja.

Kar se tiče razdelitve osebnih dohodkov, smo izhajali iz stališča, da čisti dohodek, ki ostane organizaciji, le-ta sama razdeli na del, ki gre v sklade in del za osebne dohodke. Hkrati s tem je bilo treba določiti tudi načelo, da sistem delitve na osebne dohodke prepustimo podjetju. Tako torej podjetje samo, po svojem statusu določa — po delavskem svetu — sistem delitve osebnih dohodkov in kriterije za ugotavljanje prispevka posameznika v kolektivnem delu. Tu gre za sistem premij normiranja itd. V tem pogledu imajo gospodarske organizacije popolno svobodo. Tovariš iz trž. Bombažne predilnice in tkalnice je vprašal, kaj bo v novem sistemu delitve, če bi podjetje določilo norme in začelo izplačevati preseg norm, pa bi se čez leto pokazalo, da dohodek ne bi dopuščal izplačevanje presega norm. Po mnenju tov. Todorovića pa morajo gospodarske organizacije ta del osebnih dohodkov izplačevati ažurno vsak mesec ter vzpostaviti tak sistem, da je delavec maksimalno zainteresiran za povečevanje proizvodnosti. Podjetje mora vzpostaviti sistem norm in premij v okviru svojih realnih možnosti. Premijskega sklada torej ne bo določil nihče izven podjetij, marveč ga mora določiti podjetje samo. Sedaj nastaja potreba v podjetjih, panogah in komunah (tudi v državni upravi), da iščemo najučinkovitejše, na znanstveni podlagi sloneče metode delitve osebnih dohodkov v gospodarski organizaciji, metode, ki bodo vzpodbujale maksimalno proizvodnost tako posameznika kot tudi podjetij v celoti.

Edini problem pri tem, ki še ni rešen, je vprašanje, ali naj bo podjetje pri sestavljanju tarifnega pravilnika popolnoma samostojno, t. j. da ga sestavlja brez kateregakoli soglasja, ali pa je potrebna k temu delu tarifnih postavk soglasnost komune in sindikata z delavskim svetom. Tu nekateri postavljajo problem s stališča ne omejevanja pravic podjetij in delavcev, ampak tudi s stališča kreative pozicij posameznika glede na kolektiv, potemtakem tudi določene ingerence skupnosti. Tovariš v Centralnem svetu sindikatov še nimajo definitivnega stališča glede tega, je pa menda sindikat o tem razpisal anketo. To je eno izmed še nerazjasnenih načelnih vprašanj.

Ko je tov. Todorović širše obravnaval posledice zakona vrednosti za posamezne gospodarske organizacije, je dejal, da se stopnja presežne vrednosti giblje od ničle pa do več kot tisoč. Nekaterim podjetjem bodo zato ostala mnogo večja sredstva kot drugim. Tu bi prišlo do ogromnih razlik, zato je potrebno določiti progresivne obveznosti gospodarskih organizacij. Te progresivne obveznosti naj ublažijo te razlike, ne smejo pa jih ukiniti niti otropiti do te mere, da bi prišlo do uravnilovke, ki bi odpravila materialni interes posameznika, podjetja ali komune, torej interes vseh činiteljev, ki se zanimajo za razvoj proizvodnje. Za sedaj pa v tem pogledu še nismo uspeli najti dovolj ustrezne oblike.

Govorec o sredstvih podjetij, pri čemer je vzel kot primer tekstilne tovarne, je tov. Todorović poudaril, da pri novi delitvi dohodka ne bo podjetja te stroke, ki ne bi imelo vsaj 30% več sredstev kot so jih imeli zdaj. Podobno velja tudi za druge. To je ogromen proces. Morda nekateri smatrajo, da bodo ostala gospodarskim organizacijam prevelika sredstva. To bo v jugoslovanskem merilu pomenilo večja sredstva za podjetja, a nekoliko manjša sredstva v gospodarskih skladih komun. Svoje gospodarske naloge pa bodo komune zato lahko reševale tudi skupno s podjetji, ker bo v podjetjih svobodnejši režim uporabljanja teh sredstev. V prihodnjih nekaj letih pa bo treba najti ustreznejše elemente za reševanje tega vprašanja.

ODNOS MED PODJETJEM IN KOMUNO PRI NOVI DELITVI DOHODKA

Nato je tov. Mijalko Todorović govoril o odnosu med podjetjem in komuno glede na novo delitev dohodka. Pri tem je dejal, da z novo delitvijo ukinjamo dosedanje kvotiranje proračunov, pri katerem smo najprej ugotavljali potrebe posamezne komune oziroma okraja in potem v skladu s tem določili sredstva. Nova delitev bo zagotavljala večja sredstva komunam, v katerih so osebni dohodki državljanov večji. To pa je osnovna, poglavitna stvar, druga stvar, odnos federacije in republike do komun, to pa je vprašanje konkretne politike, konkretnih potreb. Zakon teži za tem, da je komuni zajamčen minimum, tako kot smo težili za tem, da okrepmo položaj gospodarske organizacije in da nihče ne more zmanjševati njene materialne baze. Prav tako moramo zagotoviti osnovno materialno bazo komunam, ki so osnovne celice družbe. Podjetje je gospodarska organizacija, v kateri se odvija gospodarsko življenje, kompletno družbeno-ekonomsko življenje pa je oslonojano na komuno. Zato smo ustanovili kategorijo minimalne stopnje, s katero sodeluje komuna in preko katere ne more niti okraj niti republika niti federacija.

Tov. Todorović je nato med drugim omenil to, da trgovina zaostaja za precej naglim industrijskim in drugim gospodarskim razvojem. Zaostala je tako po materialni opremljenosti, po organizaciji kakor tudi po pojmovanju ljudi in lahko oskrbuje kvečjemu vasi, trge, ne pa sodobnih mest in industrijskih središč tako kot zahteva naš nagli razvoj.

gorenjski obveščevalci

ZDRAVNIŠKA DEZURNA SLUŽBA
Zdravstveni dom Kranj, Poljska pot 8, telefon 218, naročila za prevoz bolnikov telefon 04.

MALI OGLASI

Sprejem v učenje vajenca za sedlarsko obrt. — Jože Jagodic, Klanc 11, Kranj.

Telefonska številka naročniškega oddelka je Kranj 190. Izgubila sem uro na poti od Levstikove ulice mimo Projektov ambulant po Koroški cesti do Pokojniškega zavoda. — Najditelja prosim, naj jo proti nagradi vrne v oglasni oddelk »Glasu Gorenjske«.

Ugodno prodam hišo v Tomšičevi in hišo v Jenkovi ulici v Kranju. Vselitveni pogoji dobri. Naslov v oglasnem oddelku.

Prodajam zazidljivo parcelo v Čirčah. — Zužek, Jenkova 3, Kranj.

Prodajam ali zamenjam 2-družinsko hišo v Kranju za enakovredno v Ljubljani. Vselitev v Kranju možna po dogovoru. Ponudbe oddati v oglasni oddelk.

Prodajam čevljarški stroj znamke »Steyer« — lahko tudi šiva perilo. — Karničar Marija, Jezersko 51.

Prodajam malo rabljen emajli-ran štedilnik. Naslov v oglasnem oddelku.

V neposredni bližini Kranja prodajam zazidljivo parcelo z vodo in elektriko. Naslov v oglasnem oddelku.

Tehtnico »Sulc« namizno, nosilnost 15 kg, prodajam. Naslov v oglasnem oddelku.

Stavbno parcelo v Kranju, blizu 1000 m², ob cesti, zazidljivo, primerna tudi za kakšnega obrtnika, ugodno prodajam. Naslov v oglasnem oddelku.

Šivalni stroj z dolgim čolnikom, dobro ohranjen, napredaj. Naslov v oglasnem oddelku.

Sadne sadike: jabolčne in češnjeve, prvovrstne v vsaki količini prodajam drevnica ekonomije Podbrezje.

Oddajam opremljeno sobo solidnemu in mirnemu moškemu. — Ponudbe pošlani na oglasni oddelk lista pod »Solidens«.

Iščem upokojenko 4 do 5 ur dnevno za čuvanje 3 in pol leta starega otroka. Naslov v oglasnem oddelku.

Natakarja ali natakarico za bife, samostojno in kvalificirano moč sprejememo takoj za honorarno večerno delo. Reflektanti naj se javijo v tajništvo Trgovinske zbornice v Kranju, Prešernova ul. 10/II.

Prodajam motor-roller »Tomas« popolnoma nov. Naslov v oglasnem oddelku.

ZAHVALA

Vsem prijateljem in znancem, ki so ob nenadni smrti naše drage mame, stare mame in tete **PELKO AMALIJE**, roj. Zadnikar iz Visokega pri Kranju, sočustvovali z nami, prisrčna hvala.

Zaluzjo: sinovi in hčere ter ostalo sorodstvo

Ugodno prodam avto »Oпель-Kadet«, generalno popravljeno. — Ignac Vidmar, Primskovo 14, Kranj.

Sprejem krojaško vajenko. Hrana in stanovanje v hiši. Naslov v oglasnem oddelku pod »Pridna in poštena«.

OBJAVE

Agroservis Kranj sporoča, da so govornice, ki se širijo v Kranju in okolici, da je zmanjkalo bencina zaradi finančnih težav Agroservisa, neutemeljene, ker trenutno bencina po vsej Sloveniji.

ZAPORA CESTE ŽIRI—ROVTE
Uprava za ceste OLO Kranj sporoča, da bo v dneh 16. in 17. novembra za ves promet zaprta cesta III/1201 v km 20.800 Ziri—Rovte zaradi popravila cestnega propusta. Ves promet naj se usmeri v teh dneh na cesti Rovte—Dole—Raspoje—Ziri.

STIPENDIJE

Seznam štipendistov, s katerimi je sklenila Komisija za štipendije pri Občinskem ljudskem odboru v Kranju pogodbe o štipendiranju je objavljen na občinski oglasni deski. — Komisija za štipendije pri Občinskem ljudskem odboru v Kranju.

JAVNA DRAŽBA

Obveščamo, da se bo v nedeljo 17. novembra 1957 od 9. ure dalje v Kranju gradbišče »Standard«, Cesta na Golnik (barake) vršila javna dražba raznovrstnega gradbenega materiala in orodja bivšega SGP »Standard«, Tolmin.

Tolmin, 14. 11. 1957.

Likvidacijski upravitelj Merdir Stane

ZAHVALA

Ob otvoritvi naše šole smo začutili, da je skrb za otroke resnično skrb vse družbe.

Nekatere kranjske tovarne in podjetja so nas presenetile z bogatimi darili kot sindikat tovarne Tiskanina 189 m blaga za zavese, Iskra stensko uro, IBI razne krpe, Sava kopalne čepice, Hlebš zrcalo za hodnik, Mestna slaščičarna torto, Knjižarna »Simon Jenko« učila, Mestna klavnicna lobanje za učila, Zdravilišče Golnik pecivo. Vsem naša javna zahvala.

Solski odbor Trstenik

KINO

»STORŽIČ« KRAJN: 15. novembra ob 16., 18. in 20. uri amer. barvni film »BOB ROY«; 16. novembra ob 16., 18. in 20. uri amer. barvni film »BOB ROY« ter ob 22. uri jug. film »VELIKI IN MALI«. 17. novembra ob 10. in 14. uri jug. film »VELIKI IN MALI« ter ob 16., 18. in 20. uri amer. barvni film »BOB ROY«.

»TRIGLAV« PRIMSKOVO: 16. in 17. novembra franc. barvni film »BEL AMI« (Lepi striček). V soboto ob 19. uri. V nedeljo ob 16.30. in 19. uri.

»SVOBODA« STRAŽISCE: 15. novembra amer. barvni film »INDIJANSKI BOREC« ob 18. in 20. uri. 17. novembra jug. film »VELIKI IN MALI« ob 15., 17. in 19. uri.

NAKLO: 16. novembra jugoslov. film »VELIKI IN MALI« ob 19.30. uri; 17. novembra amer. barvni film »INDIJANSKI BOREC« ob 16. in 19. uri.

»RADIO« JESENICE: 15. novembra franc. film »HEROJI SO UTRUJENI«. 16. in 17. novembra mehiški film »UMIRAM SREČNA«.

»PLAVŽ« JESENICE: 15. novembra amer. film »LOV NA VOHUNA«. 16. in 17. novembra franc. film »HEROJI SO UTRUJENI«.

ZIROVNICA: 16. in 17. novembra amer. film »LOV NA VOHUNA«.

DOVJE MOJSTRANA: 16. in 17. novembra ital. film »HCI POLKA«.

RADOVLJICA: od 15. do 17. novembra jug.-francoski barvni cinemascope film »CARSKI SEL« (Mihajlo Strogov). V petek in soboto ob 20. uri. V nedeljo ob 15.30; 17.30 in 20.

BLED: od 15. do 18. novembra amer. barv. film »TO JE LJUBEZEN«. V petek in ponedeljek ob 20. uri. V soboto ob 17. in 20. uri. V nedeljo ob 14. 16., 18. in 20. uri.

»SORA« ŠKOFJA LOKA: od 15. do 17. novembra amer. barvni film »VELIKA NAGRADA«.

»KRVAVC« CERKLJE: 16. in 17. novembra amer. kavboj. film »RUMENO NEBO«. V soboto ob 20. uri. V nedeljo ob 15., 17. in 19. uri.

GLEBALISCE

MESTNO GLEDALIŠČE JESENICE

V soboto 16. novembra ob 19.30. uri B. Nušič »ZALUJOČI OSTALI«.

V nedeljo 17. novembra ob 14.30. uri B. Nušič »ZALUJOČI OSTALI«.

Zveze z vlakl ugodne.

RADIO LJUBLJANA

Poročila poslušajte vsak delavnik ob 5.05, 6.00, 8.00, 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00 in 22.55 uri ter radijski dnevnik ob 19.30 uri; v nedeljo pa ob 6.05, 7.00, 13.00, 15.00, 22.00 in 22.55 ter radijski dnevnik ob 19.30 uri.

SOBOTA, 16. NOVEMBRA

6.40 Naš jedilnik.
8.35 Matija Tomc: Dolenjsko ženitovanje (Poje Akademski pevski zbor p. v. Radovana Gobca).
9.00 Radijska šola za nižjo stopnjo — Babičin mali prijatelj.
11.00 Pionirski tednik.
11.15 Domači napevi.
12.30 Kmečka univerza — Ing. Dušan Modic: Tehnika v sadjarstvu.
12.40 Alpski zvoki.
14.00 »Obisk iz Zagreba«.
14.20 Zanimivosti iz znanosti in tehnike.
15.40 S knjižnega trga.
16.00 Glasbene uganke.
18.00 Okno v svet.
18.45 Dr. Mirko Rupel: Jezikovni pogovori.
20.00 Veseli večer.

NEDELJA, 17. NOVEMBRA

8.00 Športna reportaža.
8.45 Mladinska radijska igra — Plemeniti Huan Sja (kitajska pravljica).
9.25 Kar radi poslušate.
10.00 Še pomnite tovariši... Silva Taurer: Sredi Roga.
10.30 Pokaži, kaj znaš (prenos javne oddaje iz dvorane ljubljanskega Mestnega gledališča).
12.00 Pogovor s poslušalci.
13.30 Za našo vas.
14.00 Reportaža z mednarodne nogometne tekme Romunija: Jugoslavija (Prenos iz Beograda).
17.30 Alfred Prugel: Branik iz ledu in viharja (Antarktika v geofizičnem letu). Režija: Hinko Košak.
18.30 Slovenska pesem od romantike do danes — VI. Pesmi Hrabroslava Volariča.
21.00 Klasiki sodobne glasbe o sebi 2. oddaja: Arthur Honegger.
22.16 Cocktail ritmov.

SPORT

DRŽAVNI ŠAHOVSKI POLFINALNI TURNIR JE KONČAN

OBA GORENJCA BOSTA IGRALA V FINALU

V torek popoldan sta Tot in Bulat igrala edino nedokončano partijo zadnjega kola, medtem ko so bile vse ostale partije končane že dopoldan. Z zmago Tota nad Bulatom, pa je bil končan tudi državni polfinalni turnir. Tri tedne zanimivih borb na štirinajstdesetih poljih je za

di v teh srečanjih ni manjkalo borbenosti in je bil remi sklenjen šele, ko nihče od nasprotnikov ni mogel upati na v. č, kot pol točke. V ostalih petih srečanjih so štirikrat zmagali beli (Vukovič: Bradvarevič, Bidev: Nikolič, Tot: Bulat in Črepinšek: Bertok), medtem ko je

mojstra, to ne bo več presenečenje. Kljub edinemu porazu v zadnjem kolu, se je tudi Puc, ki ima na državnih prvenstvih že kar rezervirano mesto, piasiral za finalni turnir. Oba Gorenjca pa sta tudi edina Slovenca, ki sta si priborila to pravico. Za našo publiko to dejstvo sicer ni niti najmanj razveseljivo, dokazuje pa, da je trenutno v Sloveniji najmočnejši šah prav na Gorenjskem.

V torek zvečer je bil slovesen zaključek turnirja in je vse udeležence sprejel tudi predsednik ObLO Kranj, Vinko Hafner, ki je po krajšem nagovoru dal za spomin vsakemu šahistu lepo knjigo Slavka Smoleja »Gorenjska v miru, trpljenju, borbi in svobodi«.

Končno stanje na tabeli je naslednje: Sofrevski 12, Cuderman 10, Puc in Lukič 9.5, Vukovič 9, Smalbegovič 8.5, Bulat in Bertok 8, Nikolič, Smederevac in Tot 7, Črepinšek 6, Bidev in Bradvarevič 5.5, Tomšič 4 in Miličević 3.5 točk. **FaBo**

Udeleženci državnega šahovskega polfinalnega turnirja v Kranju. V prvi vrsti (od leve proti desni) so: Bertok, Sofrevski, Smalbegovič, Vukovič, Črepinšek, Bradvarevič in Tomšič; v drugi vrsti: Kavčič (odbornik SD Kranj), Puc, Lukič, Nikolič, Miličević in Bulat; v zadnji vrsti pa so: Tot, Bidev, Smederevac, Cuderman, zastopnik SD Kranj tov. Hladnik in sekretar SZS ter zvezni sodnik Ernest Kapus.

JESENICE: FRANCIJA 2:5

V ponedeljek zvečer je bilo na Jesenicah prijateljsko srečanje namiznotenjskih reprezentanc Jesenic in Francije. Zmagali so gostje z rezultatom 5:2. Za domačo ekipo sta bila uspešna le Teran, ki je premagal francoskega mladinskega prvaka Cherqui-a 2:1 (8:21, 21:11, 22:20) in Vidmar, ki je premagal večkratnega francoskega prvaka Hagenauerja z 2:1 (8:21, 21:13, 21:17).

USPELO TEKMOVANJE

ADM Kranj je v nedeljo dopoldne izvedlo zelo uspešno tekmovalno zvečerje z lovom na lisico. Na tej vožnji je sodelovalo 58 članov društva z motornimi kolesi in avtomobili. Iz Kranja so se odpeljali na Bled, nato pa okoli jezera tekmovali v lovu na lisico, ki jo precej časa niso mogli najti. Šele v zadnji skupini je uspelo Jožetu Pokljukarju iz Kranja »ujeti« lisico pri Park hotelu, za kar je dobil od društva 3000 din nagrade. S propagandno vožnjo so potem nadaljevali preko Radovljice nazaj v Kranj. —an

KRAJNSKI PLANINCI NA ŠTAJERSKEM

V soboto in nedeljo je bila skupina kranjskih planincev v gosteh pri PD Maribor in tako vrnila lanskoletni obisk mariborskih planincev v Kranju in na Krvavcu.

Kranjski in štajerski planinci so se v soboto sestali na Ribniški koči in si po uspešnih razgovorih ogledali še Jezerški in Črni vrh. V nedeljo pa so si ogledali novozgrajene naprave na mariborski vzpenjači, ki je precej podobna bodoči žičnici na Krvavcu. Z njo so se tudi peljali na Pohorje, kjer so obiskali nekaj planinskih domov. Med drugim so si ogledali tudi več gospodarskih in turističnih zanimivosti Štajerske. —an

GORENJSKI STRELCI V ZIMSKI SEZONI

Ze nekaj dni je od tega, kar so pričeli tudi gorenjski strelci s tekmovalni, ki so predvidena za zimsko sezono. OSO Kranj je vseh 43 strelskih družin razdelil v conske lige, v katerih sedaj družine medsebojno tekmujejo. S tem načinom tekmovanja je vodstvo strelske organizacije hotelo doseči živahnjšo in množičnejšo dejavnost strelcev med zimo in kot kaže, bo v tem tudi uspelo. Istočasno pa bodo med tolikšnim številom strelcev našli tudi najboljše, ki bodo potem nastopili še na okrajnem in republiškem prvenstvu.

Consko tekmovalje bo trajalo dva meseca. Družine tekmujejo z zračnimi puškami serijske proizvodnje v četrtinskih serijah v stoječem položaju na nove tarče, ki imajo le 32 milimetrov temnega polja. —an

\$\$\$ S SODIŠČA

ZA 185.000 DIN PREVISOK RAČUN!

Mizar Markun iz Bašlja pri Preddvoru je v letu 1955 in 1956 opravljal razna mizarska dela za Dom onemoglih v Preddvoru. Po opravljenih delih je 24. 10. 1956 izstavil račun za 527.385 din, pri čemer je skupno prikazal ves porabljeni material in delovne ure. Upravi Doma onemoglih se je zdel račun previsok. Pri pregledu posameznih postavk so ugotovili, da je n. pr. zaračunal okovje za vrata v še enkrat večjem znesku, kolikor je sam dal kovaču. Dodelava tega okovja pa nikakor ni mogla veljati več kot njih skupna vrednost. Zadevo je Dom one-

moglih prijavil sodišču. Izvedenci so na zaslišanju ugotovili, da je Markun izkazal v računu znatno večjo porabo materiala, kot je ta dejansko bila. Razen tega je izkazal tudi večjo režijo. Med režijo je Markun štel tudi davek na dohodek, čeravno davek na dohodek ni element režije in ga mora obrtnik plačati od svojega čistega zaslužka. Po mnenju Markuna gre 10% produktivnih plač za čiščenje in pospravljanje, čeprav je ugotovljeno, da ta postavka predstavlja le približno 2% produktivnih plač. Tudi amortizacija je prikazal Markun s 27%, čeravno predstavlja samo okrog 10% produktivnih plač, itd. Namesto skupnih 27% režije na produktivno uro, kot to trdi obdolženi Markun, je bilo ugotovljeno, da predstavlja njegova režija le 12%.

VOZNEGA REDA NE UPOSTEVAJO

Ni še dolgo tega, ko sva z ženo nameravala potovati z avtobusom iz Posavca v Radovljico. Na opozorilo znancev, da avtobus večkrat prezgodaj odpelje, sva odšla proti postajališču 10 minut prej kot bi bilo potrebno. Avtobus sva zagledala, ko sva bila ob kraja, kjer se ustavlja, oddaljena še kakih 500 metrov. Po kratkem postanku je avtobus takoj odpeljal, čeprav je do rednega odhoda manjkalo še četrte ure. Z ženo sva najprej mislila, da je bil to izreden avtobus, zato sva nadaljevala pot. Na avtobus, ki naj bi pripeljal po voznem redu, pa sva potem čakala zaman. Kaj takega se ne bi smelo dogajati, zato bi bilo potrebno, da uprava podjetja Slovenija-avtopromet v prihodnje prepreči take netočnosti. **K. M.**

SAP

MEHANIČNA DELAVNICA TRŽIČ

— Izvršuje vsa manjša, srednja in generalna popravila motornih vozil in dvokoles — Servisna služba TOMOS-ovih motornih koles — Bencinska črpalka

Natačniki „Gorenjske revije“!

Naprošamo Vas, da pri nakazovanju naročnine označite točen naslov revije ter bančno številko in sicer:

»GORENJSKA REVILJA ZA KULTURO« — KRANJ, št. 61-KB-L-Ž-432

Druga premiera na Jesenicah

Ob uprizoritvi
Nušičeve komedijeŽALUJOČI
OSTALI

Komedija Žalujoči ostali ne spada med vrhna dela Nušičeve komedio-grafije, a se je vendar z uspehom uveljavila na srbskih pa tudi na slovenskih odrih. Manjka ji takšne soli, s kakršno je znal svoja satirična dela potresati Ivan Cankar ali tudi Nušič v Pokojniku, v Protekciji, v Gospe ministrici in še v nekaterih drugih delih; ostrina komike ne zbača v živo, ampak ostaja na neki dobrodušni površini ter čisto navadnim, majhnim ljudem snema maske, in tako po svoje spet duhovito zabava.

Jeseniško gledališče se v svojem repertoarju zvesto drži načela, da je treba upoštevati tudi srbska in hrvaška dramska dela; vprašuje se celo, ali ne bi mogla imeti ta dela celo prednost pred deli z daljnega zahoda, katerih pretirano oboževanje že meji na nezdravo megalomanijo. Takó gledališče ostaja pri dokaj realni postavki, da najprej tisto, kar je domače, kar je našemu človeku blizu, potem pa tudi še nekaj klasike in moderne evropske umetnosti, ob kateri se vsekakor izostruje umetniški čut tako pri uprizoriteljih kot pri občinstvu. Ne gre tu za ne vem kakšno koncesijo publiki, pač pa samo za boj proti razvrednotenju domačih odskih del. V smislu te repertoarne politike so prišli na oder »Žalujoči ostali«, komedija enega najboljših jugoslovanskih komediografov. In iz istih repertoarno-političnih razlogov je v letošnjem okvirnem gledališkem načrtu našla svoje mesto mladinska igra Skok, Cmok in Bistook, prevedena iz srbohrvaščine, ki bo predvidoma uprizorjena za novoletno jelko, ter Vojnovičev Ekvinočij.

Režiser Jože Tomažič je pravilno doumel duha Nušičeve komedije. Delo z razgibanim dejanjem in z živahno komiko v situaciji, tipih in besedi mu je dajalo dovolj možnosti za učinkovito posredovanje avtorjevega teksta, še več: živahnost v dogajanju je Tomažič večkrat prignal do takšne stopnje, ki ni bila več daleč od premalo disciplinirane mizanscene.

Režiser je igral tudi vlogo Agatona, treskega načelnika v pokouju; tu pa tam premalo preračunano na detajle in proti koncu nekoliko utrujeno, v splošnem pa rutinirano in živeto. S svojo močno igralsko osebnostjo je potegnil večino igralcev za seboj ter jim kot osrednja vloga v komediji ves čas diktiral ton in tempo. Od ostalih igralcev sta spričo dosedanjih nastopov na tem odru presenetila Lado Nikolavčič kot občinski arhivar Proka z novo, posrečeno gestikulacijsko komiko, ter Ivica Korošičeva kot Prokina žena Gina; nekateri od nastopajočih pa so se morali boriti še z začetniškimi težavami, to zlasti Miran Lakota v vlogi izgubljenega študenta Mića ter Rina Brunova v vlogi pokojnikove nezakonske hčere Danice. V ostalih vlogah so nastopili še Stanka Geršakova kot Agatonova žena Simka, Alma Jeramova kot vdova Savka, Franci Pogačnik kot kvartopirec Trifun, Jernej Pogačnik kot trgovec Tanasije, Rozka Pogačnikova kot Tanasijeva žena Vida, Vlado Rotar kot advokat.

Okusno, nevsiljivo sceno je pripravil Jože Bedič.

Uprizoritev komedije Žalujoči ostali je bil uspeh, kakršnih si gledališka publika v tem delu Gorenjske še želi.

J. SIFRER

Nušičevi »Žalujoči ostali« na odru MG - Jesenice

Bežni vtisi ob premieri drame Friedricha Wolfa
„KOTORSKI MORNARJI“

Z dramo Friedricha Wolfa »Kotorski mornarji«, se je DPD Svoboda Kranj, v sredo, 6. novembra primerno oddolžila spominu na 40. obletnico Oktobrske revolucije, hkrati pa je s to prvo premiero položila trden temelj letošnji gledališki sezoni, ki utegne biti — kot obetata repertoar in ansambel — na zadovoljivi višini.

Ob upoštevanju, da v tem primeru ne gre za neko vrhunsko uprizoritev poklicnega ansambla, temveč za po-
žrtvovalno delo amaterske igralske družine, bo pričujoči zapisek zgolj sinteza bežnih vtisov z uprizoritve, nikakor pa ne strogo objektivna kritika.

Uvodoma naj poudarim, da je drama »Kotorski mornarji« po zasnovi in po dramaturški gradnji dokaj zanimiva. Bržčas pa smo zgodbi še posebno naklonjeni zategadelj, ker pripoveduje o zgodovinskih dogodkih iz dni avstro-ogrškega gospodarstva v naši deželi. Iz te Wolfove drame, pa tudi iz njegovih ostalih del, ne vejeta zgolj optimizem in neomajno zaupanje v revolucionarne ideje. Še več: avtor upodablja s klenim jezikom vzroke, spričo katerih so se nekateri upori izjalovili, tako da se nam ne predstavi le kot posleden zapisovalec zgodovine, temveč kot bistroumen komentator zgodovinskih dejstev — v našem primeru neuspelega upora mornarjev v Boki Kotorski 1918. leta.

Friedrich Wolf se je rodil 23. decembra 1888. leta v Neuwiedu na Reni. Po končani gimnaziji je študiral umetnostno zgodovino in medicino. Med študijem se je nekaj časa udinjnal na neki ladji kot mornar, pozneje, med svetovno vojno pa je služboval kot oficir-zdravnik v mornarici. Ko je v

Nemčiji zavladal fašizem, je pobegnil v Francijo, za tem v Svico in nazadnje v Sovjetsko zvezo. Umrl je 5. oktobra 1953. Iz vseh njegovih del veje napreden duh. Nase je opozoril javnost že s prvim delom »Das bist Du«, sledile so knjige: »Der arme Kontrat«, »Kreature«, »Kampf in Kohlepott«, »Zyankali« »Die Junges vom Mons« in druge.

Po dramaturški plati so »Kotorski mornarji« zelo spretno in jasno napisano delo. V četrtem in petem dejanju porast dogajanja zaide v neko »tišino pred viharjem«, česar pa seveda ne smemo šteti arame v zlo. Takšne epizode, ki niso posebno razgibane, pa zahtevajo od igralcev kaj več kot brezhibno obvladanje teksta. To je bila tudi ena izmed poglobljenih pomanjkljivosti uprizoritve. Nekateri prizori so prav zavoljo slabega obvladanja teksta učinkovali medlo. Tudi izgovorjavi bi kazalo v bodoče posvetiti več pozornosti.

Kaj pa režija? Vsekakor gre nemalo zaslug za uspeh uprizoritve režiserju Adu Klavari. Njegova režija je sproščena, dinamična, temperamentna, s smislom za situacijsko razporeditev, kar velja zlasti za skupinske nastope. Preveč eruptivni izbruh ogorčenih mornarjev v nekaterih prizorih zaidejo morda v pretiravanje, ki sicer sproži pri gledalcih smeh, igri pa ni posebno v prid. Ne bilo bi napak, če bi režiser sugeriral nekaterim igralcem zmernejšo interpretacijo teksta na mestih, kjer je tekst namerno patetično stopnjevan. V takšnih primerih namreč grozi nevarnost, da se sprevržejo prizori v nič kaj prijetne »agitke«. Najti

nosilca svojih skritih teženj po popolnosti in nepremagljivosti. Zato ga taki filmi tudi vedno znova privlačijo.

Western film v svoji industrijski obliki ni umetnost. Dostikrat pravijo, da je škodljiv, zlasti za mladino, ampak le redkokdaj povedo, zakaj. Mislim, da nerodno besedo »škodljivost« pri nas vse prevečkrat uporabljamo brez prave osnove. Western film ni škodljiv zaradi same iluzije, na kateri je zgrajen, temveč zaradi nezdavnih poganjkov, ki pa jih požene vsaka, še tako zdrava rastlina. Kot je med stotinami romanov, ki vsako leto prihajajo na svetovni knjižni trg, le malo zares dobrih, tako je tudi med stotinami filmov le malo resničnih umetnin. Kot za vse druge zvrsti, velja to tudi za western film, ki je zaradi serijske izdelave še bolj izpostavljen nevarnosti šunda in kiča.

Vsako leto izdelajo v Ameriki na desetine filmov z Zlatega zapada. Med njimi je mogoče vsako leto eden, ki mu lahko rečemo, da je umetniški film. Vendar pri vseh drugih vzrok za njihovo nizko kvaliteto ni v moralni strukturi samega western filma — kot skušajo včasih prikazati — temveč v umetniški impotenci njihovih avtorjev. Dobri western film je zgrajen na osnovah, ki so presenetljivo podobne etičnim principom klasične pravljice. Zato rohenja zoper western film ne moremo posploševati, čeprav, kot pravijo, izjeme potrjujejo pravilo.

filmi, ki jih gledamo

»TUJEC ME JE POKLICAL«

Mnenje, ki vse bolj in bolj prevladuje med ljubitelji filmske umetnosti, češ da so le barvni filmi, ki so morda posneti celo v kinemaskopskem ali vistarion sistemu, nekaj vredni, je docela zmotno. Bogate dolgoletne izkušnje nas uče, da temu ni tako. Film zaradi barv še ne more biti umetnina, lahko pa predstavlja večjo ali manjšo vrednost, če je film barvno impresiven. Isto velja za razne sisteme v snemalni tehniki. Le-ti in pa bleščeče barve so pa pogosto tisti zunanji lesk, pod katerim se skriva ničevost zgodbe. Torej — ni vse zlato, kar se svetli! — Kako pa je s filmom »Tujec me je poklical«? Brez kinemaskopskih posnetkov in brez bleščečih barv — namesto tega črnobela tehnika, in vendar so vrednote tega filma tolikšne, da se je vredno ob njih pomuditi. Gre namreč za omnibus štirih spretno zasnovanih in psihološko poglobljenih zgodb, ki zelo domiselno prepletajo gradnjo vsega filma. Prva in hkrati osrednja zgodba tvori okvir, v katerega so utesnjene ostale tri zgodbe, hkrati pa tvori osrednja zgodba tudi prolog in epilog filma. Nedvomno je film še celo zani-

miv, prav zavoljo nenavadnega dramaturškega prijema. Film odlikuje tudi izborna igra renomiranih igralcev, med katerimi naj omenim Bette Davis, ki je v epizodni vlogi oblikovala čudovit lik mrtvoudne žene. Film pomeni lepo poživitev filmskega sporeda.

SKRIVNOSTNA HIŠA

Kljub temu, da je med filmskimi producenti do nedavnega prevladovalo mnenje, da barvni filmi niso primerni za snemanje kriminalnih zgodb, so tokrat tudi Angleži sledili zgledu Hitcockovih barvnih kriminalk in uspešno posneli v kinemaskopskem sistemu in barvni tehniki zgodbo o mednarodni tolpi ponarejevalcev denarja. Zgodba je s veliko mero verjetnosti dokaj spretno skonstruirana in po vzoru filmov tega žanra močno začinjena z razburljivimi prizori, silovitim porastom dogajanja in presenetljivim razpletom. Vsa pripoved pa je risana zgolj površinsko, brez večjih pronicanj v duševnost dogajanja. Film je zelo spretno grajen in kot tak tudi publiki ugaja — ne bi mu pa pripisovali kakšnih posebnih kvalitiet.

aa

val prav simpatično »figuro« kapetana »fregate«. — Lojze Marn je dobil v mornarju Grabarju hvaležen lik, ki ga je sicer oblikoval zelo občuteno, vendar ga je čustveno poustvarjanje kaj rado zanašalo v patos. — Letalec Stonavski ni posebno »ležal« Alojzu Založniku, vendar ne moremo zanikati, da s svojo igro ni prepričal. — V ostalih vlogah so nastopili še Drago Stefe — mornar Šišgorič, Miha Kladnik — mornar Kuddel Huck, Marjan Volk kot mornar Alojz Zapp, Lado Uršič kot topničar Mate Brničević, Rado Kolkaj — kurjač Trulec, Joža Grlic — praporščak Sesan in Marjan Prinčič kot častnik.

Sceno ja zamislil Saša Kump. Bila je preprosta in funkcionalna in kar je glavno, dovoljevala je nagle spremembe prizorišč.

Kljub temu, da so se nekateri liki »lovili« še z začetniškimi težavami — več kot polovica igralcev je tokrat doživela svoj odski krst, je uprizoritev kot celota učinkovala skladno in razgibano. Nedvomno pa sodijo »Kotorski mornarji«, zlasti če upoštevamo številno nastopajočih, med najuspešje uprizoritve kranjske »Svobode«.

S. S.

S slikarske razstave
v KranjuDORE KLEMENČIČ — MAJ — (Iz zbirke »PO SLEDOVIH NOB«)
POŠTNA BUKEV V ZADLAZU — ZABČAH NAD TOLMINOM. V VDOLBINI DREVESA SO PUSČALI KURIRJI POŠTO ZA TEHNIKO »KRN«

Miloš Mikeln:

Pomenki o filmu

DOBRO PROTI ZLEMU

Čeprav ameriški film »Točno opoldne« (režiser: Fred Zinneman v glavni vlogi: Gary Cooper) ni v vseh ozirih zgrajen točno po opisanih pravilih western filma, je v svoji moralni podobi naravnost klasični primerek te filmske zvrsti. Je obenem tudi visoko nad povprečnimi kavbojškami, vendar nam bo kljub temu lahko služil za primer.

Vsebinska tega filma se da povedati v kratkem stavku: šerif (ki ga igra Gary Cooper) sam pobije tolpo nevarnih zločincev, ki so prišli v njegovo mesto. To je v bistvu vsa vsebinska tega filma. Ob tem, zakaj se šerif spusti v boj z banditi, pa se nam bo nazorno razjasnila moralna podoba western filmov, ki je obenem njihova glavna privlačnost.

Serifa nihče ne sili v boj z banditi, nasprotno: vse mesto ga prosi, naj se jim umakne in si reši življenje. Zakaj kljub temu ostane v mestu in se spusti v neenak boj z njimi? V filmu odgovarja junak na to vprašanje takole: storil bo, kar mora storiti. Toda kaj je tisto, kar ga sili v boj, ki bi se mu mirno lahko izognil, zakaj to »mora storiti«?

Vzrok je v splošni moralni podobi junakov Zlatega zapada. Preprosto bi ga mogli razlo-

žiti takole: kot mora dobri bog zaradi svoje vsemogočnosti skrbeti za ptice na polju in za to, da se vsako pomlad razcvetijo vsi cvetni popki — tako mora junak Zlatega zapada zaradi svoje moralne popolnosti uničiti vsako zlo, ki se pojavi v njegovi okolici. Če dobri bog ne skrbi za ptičke na polju, začnejo ljudje dvomiti v njegovo vsemogočnost; če junak Zlatega zapada ne bi sprejel boja z zlom, kjerkoli se to pojavi, bi filmsko občinstvo začelo dvomiti v njegovo popolnost. Preprosti gledalec bi bil razočaran, če bi se dobri junak izognil boju z zločincem (pa čeprav bi bil ta umik zanj in za vse druge koristen — kot kaže primer »Točno opoldne«). Zaradi svojih že prej opisanih lastnosti je junak z Zlatega zapada poklican, da brani pravico in uničuje zlo. To je tudi edini vzrok vse njegove dejavnosti.

V tej svoji ostri ločitvi med zlom in dobrim je western film zelo podoben pravljici in prav zaradi tega je tako privlačen, zlasti še za mlajše ljudi. Pa tudi starejši gledalec se kaj rad vsaj za dve uri preseli v svet, kjer dobro vedno zmaga in zlo vedno podleže. V western filmu najde gledalec popolnega človeka, vzvišenega predstavnika in

MIMI
MALENSK
KONIC

VIGENCIJA ROMAN

86

Trpko se je nasmehnil. V njegovem grenkem smehu je bila vsa dolga pot, ki jo je prehodil, bila je vrsta ponižanj in vsa vrata, ki so se zaprla pred njim, preden je izbrskal bankovce, ki so mrtvi ležali na Anini rdeči odeji.

„Vnaprej sem prodal delo,“ je rekel, zgrebel bankovce na kup in jih položil na nočno omarico zraven vzglavja. Potem se je obrnil k njej, ki je napol sedela na postelji, oči so mu žgoče obstale na njenih razgaljenih ramenih. „Kako belo, belo kožo imaš,“ je rekel brez diha in hlastno pritisnil mrzle, vlažne ustnice na njeno ramo.

Ana je omahnila vznak pod težo neznanе sladkosti, ki ji je spreletela vse žile. Dominikova hladna roka se je grela na njeni topli polti in pod njeno težo se je zgoščevala v njej slast, ki ji je jemala dih. Nagnil se je nad njo, v obeh so se mu užgal vroče iskre in strastno je šepnil:

„Naj ostanem pri tebi... Ana!“

Ni mu mogla odgovoriti. V grlu jo je tesnila sladka bolečina, zdelo se ji je, da mora umreti od sladkosti, če bo potrajala le še trenutek. Samo roke je razprla in čakala na njegov objem.

Potem je kakor v snu gledala, kako se močni, zdravi mož slači. Končno se je sklonil nad njo, jo z drhtječimi rokami objel in prošeče dejal:

„Ana...“

Privila se je k njemu in ga držala, kakor bi ga ne hotela nikoli več izpustiti. On je počasi stegnil roko in ugasnil svečo.

XIV

Zima je bila pusta, zasipala je trg z mokrim snegom in Gašperinova Ana, ki je sedela sredi nedeljskega popoldneva v hiši, je žalostno gledala na pot, globoko razrito od koles in lovila z očmi debele, mokre kosme snega, ki je naletaval kar naprej. Roke so ji omahnile v naročje, čutila je lenobno ozračje, ki ga ni motilo nič razen tiktakanja stenske ure in Dominika, ki je sedel pri mizi, nekaj računal in vtasih podrsnil s škornjem po tleh. Vzdušje je bilo polno otožnosti, ki jo je prevzemala bolj in bolj. Čakala je, da bi Dominik odložil svinčnik in spregovoril, zelo si je želela govoriti z njim. Toda Dominik je bil tako pogreznjen v svoje račune, da se zanjo ni niti zmenil. Mogla je samo tiho sedeti, gledati skozi okno in ko se je tega naveličala, je začela opazovati bratranca.

Zadnje čase ji je bilo, kakor da gleda Dominika z drugimi očmi. Bilo ji je, kot da je odpadel od njega čar, ki ga je ogrinjala z njim v svoji slepi ljubezni in da je ta, ki se je tako tesno zvezala z njim, nekdo drug, ne tisti mladi, življenja polni fant, kakršen se ji je zdel spopetka.

Zadnje tedne je preživljala kakor v mučnih sanjah.

Božični prazniki in novo leto so minili, da lje komaj vedela, kdaj. Tudi Štefanov dan, ko so v vseh gostilnah plesali, je prebila samotno. Sedela je v hiši in gledala vozove, ki so drveli čez trg; sorodniki so se vozili drug k drugemu na obisk. Aleš je ta dan prvič peljal Španovo Marinko na ples. To je pomenilo, da bosta poslej veljala pred ljudmi za zaročni par. Tudi Dominik je šel na ples, vrnil se je pozno ponoči in je tako hrupno prišel v njeno sobico, da je bila vsa trda od strahu in sramu. Lahko bi ga slišala Urša ali stric Miklavž! Bil je pijan, v postelji ji je pripovedoval, s katerimi dekleti je plesal in ko mu je bil tako kratko odgovarjala, ji je dejal, naj se ne drži zmeraj tako čemerno, drugače se bo še on skisal ob njej. Nato je zaspal, Ana pa je bdela poleg njega, trpela zaradi vsega, kar ji je povedal v pijani veselosti in komaj čakala jutra, da ga je zbudila in spravila v pritličje, ker bi ga sicer lahko videli, ko bi odhajal iz njene spalnice... Potem bi...

Sicer pa se bo tudi tako kmalu vse razvedelo. Ana ni bila tako mlada, da bi ne vedela, kaj pomenijo tiste slabosti, ki so jo obhajale.

Nobenega dvoma ni bilo, da v njej raste novo življenje. Napovedovalo se je z vsemi znaki, o katerih je tolikokrat slišala. Zavest, da nosi pod srcem otroka, da bo postala mati in ga skoro držala v naročju, ji je pomagala preko težav.

Izmišljeni „intervju“

Ves svet danes zanima, kaj se je zgodilo s prvim živim potnikom v vesolje. Eskimska psička »Lajka« je povzročila še več zmede zato, ker je že po štirih dnevih prenehala dajati znake življenja. Kaj se je v resnici pripetilo »Lajki«, še ni moč reči, ker so poročila skopa. Eni sicer pravijo, da je »Lajka« po zadnjem obroku hrane použila uspavalen prašek, drugi, da je po enem tednu z vsemi napravami zapustila satelit, pristala na zemlji in da jo zdaj iščejo itd., itd. Sicer pa, naj bo z »Lajko« tako ali drugače, ona je vsekakor že do sedaj precej doprinesla k nadaljnemu napredku človeštva. Na podlagi njenega obnašanja v višinah vesolja bodo znanstveniki prišli do novih zaključkov in tako zvedeli za do sedaj neznanе pogoje za nadaljnje fantastične podvige, kot je potovanje ljudi na Mesec in ostale planete. Če pa bi »Lajka« poznala Morseevo abecedo in bila telegrafist, pa bi nam na naša vprašanja med svojim poletom verjetno pošiljala takele odgovore:

● Kako se počutiš med vožnjo s tolikšno hitrostjo?
Hitrost? Vi ste v zmoti. Jaz stojim na mestu, zemlja pa se vrtila okoli mene. In tudi Sonce in zvezde — le da te nekoliko počasneje krožijo.

● Kako vidiš naš planet?
Kot ogromno preprogo. Ali kot velik globus, podoben velikemu Mesecu. Dobro vidim, kje je kopno in morje, vendar morje ni tako lepo modro, kot ga vidimo z letala. Vidim, kje so gozdovi in kje puščave. Kadar sem nad Gorenjsko, vidim na eni strani Britanski otok, na drugi pa vse tja do Urala; Skandinavijo na Severu in Afriko na Jugu.

● Ali sta ti dan in noč dolga?
Dokler vidim sonce, je dan. Ko pa se znajdem v senci, ki jo dela Zemlja, je noč. Sončna svetloba ni rumenkasta, temveč lesketajoče belo-plava. Sijaj zvezd pa je kot modra barva ohlajenega jekla. Za temi svetlimi točkicami pa se razprostira tema v neskončnost.

● Ti je hladno?
V moji kabini je udobno. Akumulatorji s svojimi gredci mi dajejo potrebno normalno toploto.

● Kaj pa hrana?
Kadar se oglasi zvonček, to je običajno takrat, ko sem lačna, se odprejo majhna vrata in pokaže se še manjša pogača. Ni kaj posebnega, toda hranljiva je, sicer pa ste me tako navadili hraniti že na Zemlji in sem se morala temu že kar privaditi. Toda če mi verjamete ali ne, si že vseeno močno želim kakšne mastne kosti.

● Greš kaj iz svoje kabine?
Kaj še! Brez vzroka se ne izpostavljam nevarnosti.

● Zakaj? Ali bi se ti mar zaradi hitrosti, s katero drvi satelit, lahko pripetila kakšna nesreča?
Prav nič ne veste! Saj sem vam že rekla, da imam občutek mirovanja. Če pa bi šla na površino moje kabine, bi tam lahko mirno sedela in uživala mir v brezračnem prostoru.

● Zakaj pa potem ne greš? Se bojiš mraza?
Takole vam povem. Na soncu bi se spekla, v senci pa bi zmrznila in postala krhka kot steklo. Pravijo, da je v senci temperatura lahko tudi —273°C.

● Ali kaj slišiš?
V moji kabini slišim tiktakanje instrumentov in svoj lastni »hov-hov«

Pravijo, da je...

...rekel oče študenta svoji ženi: »Sicer mi pa ni treba brati vsega pisma, temveč le tisti del, ki je pripisan in se začne: »Končno, dragi očka...«

kot jo imate vi. Vendar jih za sedaj še ne more izpolniti. Razpored filmov, ki jih predvajajo kinematografska podjetja ne samo na Gorenjskem, temveč v vsej Sloveniji, je že vnaprej sestavljen in to tako, da je za vse prav. Razumeti morate, da dobrega filma ni moč v Kranju vrteti nekaj dni več na račun tega, da bi ga morda Jeseničani gledali za toliko dni manj. Kljub temu pa je uspelo kranjskemu podjetju vrteti »Vesna II. del« dva dni več, kot je bilo v razporedu predvideno. Ali vam zaradi tega ni nič žal tistih, ki ga zaradi tega ne bodo videli? Prav gotovo pa ga boste tudi vi še lahko videli, sicer ne več med prvimi, zato pa malo kasneje.

Najlepše se vam zahvaljujemo, ker ste nas opozorili na to napako.

□ »Ne čakaj na maj« nisem dočakal, da bi ga videl. Ker je bil za vse predstave omenjenega filma v Kranju takšen naval, sem čakal, da bi kasneje, tretji ali četrti dan laže prišel do vstopnic. Toda ostal sem na cedilu. Ko sem računal, da bom tudi jaz prišel na vrsto, v Kranju niso več predvajali omenjenega filma. Zakaj ne predvajajo dobrih filmov, za katere se ljudje zanimajo, več dni kot pa kakšne »kavbojke« ali podobno plažo? Nič ne bi škodilo, če bi to naredili prav na račun slabih filmov.

J. Z., Strazišče

Upravnik kinematografskega podjetja v Kranju nam je že večkrat rekel, da ima tudi on takšne želje

Zanimivosti

NAJVEČ RADIJSKIH SPREJEMNIKOV NA NORVEŠKEM

Na Norveškem ima okrog 3 in pol milijona prebivalcev 975.000 radijskih sprejemnikov. To je država, ki ima sorazmerno največ radijskih aparatov.

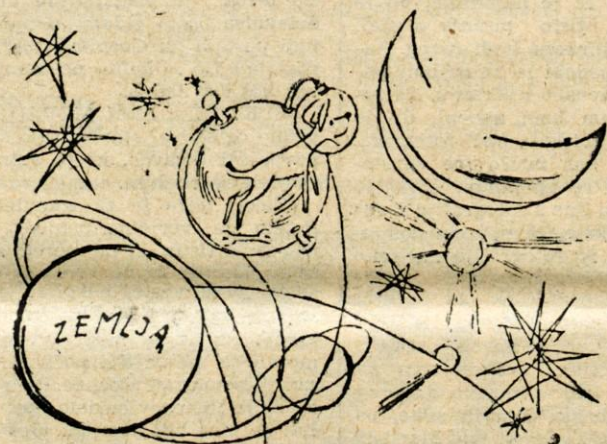
ODKRITJE NA SEVERNEM TEČAJU

Znanstveno odprave, ki v okviru mednarodnega fizikalnega leta proučujejo področje ob severnem tečaju, so s posebnimi aparati odkrile v morski globini pod ledom 400 milj dolge in 1900 metrov visoko gorske verige.

ROCK'N ROLL SO POZNALI ŽE STARI GRKI

Profesor Matija Bess, strokovnjak za grško kulturo in književnost, je na nekem predavanju v Bonnu izjavil, da rock'n roll ni nov ples. Poznali so ga že stari Grki pred 2500 leti. Ta ples so stari Grki imenovali Kordaks. Plesali so ga ob zvokih lire in piščali. Namesto whiskyja pa so pili vino.

Še malo in ne bom več lajal na Mesec, temveč z Meseca...

ZGODOVINSKI IN DRUGI PLETRE
Z GORENJSKE

V Kranju se je rodilo precej znamenitih mož, ki so s svojim delom v literaturi, znanosti, slikarstvu in drugih vedah zasloveli ne samo v svoji ožji domovini, ampak tudi v svetu. Nemogoče je v kratkem sestavku navesti vse one, ki so po svojih delih zasloveli izven ozkih meja svojega rodnega mesta, zato se bomo omejevali le na najzaslužnejše in še o teh navedli le skromne podatke.

Trgovcu Valentinu Bleiweisu se je 19. novembra 1808 rodil sin Janez, ki je po končanem šolah v Kranju in Ljubljani postal 1832 na dunajskem vseučilišču doktor zdravilstva, leta 1835 pa dosegel na živnozdravniškem zavodu diplomu živnozdravnika. Služboval je v Ljubljani, kjer se je do svoje smrti 20. novembra 1881 udeleževal kot živnozdravnik in tajnik kmetijske družbe, pisatelj, časnikar in politik. Ustanovil je in 38 let urejeval Novice, ki so se dolgo časa kot edini slovenski časnik bavile poleg gospodarstva s slovenskimi in pravopisnimi, zemljepisnimi in zgodovinskimi, narodopisnimi in leposlovnimi, od leta 1848 tudi s političnimi vprašanji. Slovenci so dr. Janeza Bleiweisa častili kot očeta slovenskega naroda, avstrijski cesar pa mu je podelil plemstvo (vitez Trsteniški).

Zgodovinar Franjo Bradaška (1829—1904) je po dovršenih študijah služboval kot profesor in ravnatelj na varaždinski gimnaziji, nato pa kot ravnatelj gimnazije v Zagrebu. Napisal je mnogo zgodovinskih razprav in bil eden tistih zaslužnih slovenskih profesorjev, ki so ob svitu nove ustavne dobe pomagali Hrvatom pri ustvarjanju lastnega narodnega šolstva.

Leopold Layer, izredno nadar-

jen in delaven slikar, se je rodil 20. novembra 1752 (umrl v Kranju 12. 4. 1828) in se s svojima bratoma Valentinom in Antonom učil slikarstva pri očetu in po bakrorezih nemških in italijanskih mojstrov. Leopold je slikal in risal čudovito spretno in so nekatere njegove slike sijajne. Slikal je izključno človeka, ki predstavlja v vseh njegovih okolnostih: veselega, žalostnega, zamaknjena itd. V njegovih portretih se nam vsakdanji človek prvič v naši umetnostni zgodovini pokaže v svojih nepotvorjenih, človeških potezah.

Nič manj slavni niso postali Kranjčani: Janez Puhar (1814 do 1864), izumitelj fotografije na steklenih ploščah, slikar in pesnik; zdravnik dr. Florijan Sentimer (1785—1836), ki je leta 1812 odšel s francosko vojsko v Rusijo in se naselil v Moskvi; vitez Peter Grasselli (1841—1934), pravnik, narodni delavec, ljubljanski župan in poslanec; inž. arh. Ciril Metod Koch (1867 do 1925), znan predvsem po regulacijskih načrtih (Bled, Bohinj, Radovljica itd.); Ivan Rozman (1873—), pisatelj črtic, esejev in dramatik; dr. Gvido Sajovic (1883—1920), vodilen slovenski ornitolog; dr. Walter Schmid (1875 do 1951), arheolog, univerzitetni profesor v Gradcu, katerega ime je vezano na pomembne arheološke rezultate v Sloveniji in v Avstriji, kjer je prvi znanstveno raziskoval prazgodovinske naselbine. Izreden podjetniški talent je bil Fidelis Tempinc (1799—1875), ki se je po dovršenem liceju 1829 razvil v prvega slovenskega industrijca, ki je v svojih tovarnah upeljal moderen strojni obrat. Skupaj s Francem Galletom je ustanovil papirnice v Vevčah in Goričanah.

Bralci + REDAKCIJA

□ Redno prebiram »Glas Gorenjske«, ki mi je v celoti zelo všeč. Skoraj v vsaki številki pa me zbode nepravilna raba imena Selca. Vi namreč uporabljate »v Selcah«, vsi prebivalci Selške doline pa govorijo »v Selcih«, kar tudi Slovenski pravopis na strani 19 posebno poudarja kot edino pravilno.

Pridružujem se tudi predlogu, ki je bil že objavljen, da naj bi bila glava lista krepkejša in ne tako skrita med članki in slikami kot je sedaj.

P. S.
Ljubljana